

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI KÖZLÖNY

Szerkeszti a püspöki hivatal
A szerkesztésért felelős FUTÓ ANDRÁS
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
DEBRECEN, KÁLVIN-TÉR 17. SZ.

Megjelenik minden hó 15-én. — Előfizetési ár 1 évre 6 pengő.
Postatakarékpénztári csekkszám: 43,916.

Március 15 keresztyén megvilágításban

A nemzetek különböző emléknapokon történelmük számos nagy eseményéről megemlékezhetnek, tulajdonképeni nemzeti ünneppé azonban csupán egyetlen egy napot szokás kijelölni. Ez az egyetlen igazi magyar nemzeti ünnep: március 15.

Miben áll március 15-ikének minden más nemzeti emléknapot elhomályosító jelentősége? Mindenekelőtt abban, hogy az 1848—49-i szabadságmozgalomnak ünnepnapja, amely a történelmünknek párhuzamosan álló nagy eseménye a haladás, a fejlődés, a jövőbe való hatalmas előretörés, újjávilágtérítés irányában. Március 15. tehát nem a múltnak, hanem a jövőnek, vagyis sokkal inkább az eseményeknek mint az eseményeknek ünnepe, márpedig az ünnepeknek ez ad igazi jelentőséget és értéket. De a magyar múltnak is nagyszerű összefoglalása a 48—49-es szabadságmozgalom, melyben csakugyan megelevenedtek a múlt hagyományai Petőfi szerint „Attólától egész Rákócziig”. Március 15-e tehát ünnepe annak az óriási nagy és szent erőfeszítésnek, mely a múlt alapjára állva a jövőt ostromolta és emlékeiben, hagyományában minde mai napig ostromolja. A megújulásnak, az új életnek tavaszi ünnepe ez. Nem lehet ezt az emléknapot semmiféle cifra körmenettel pótolni, ahogyan a léleknek ihletését sem pótolhatja semmiféle babonás ceremónia.

Keresztyén ember előtt azonban a magyar nemzeti vonatkozásokon kívül és felül még különösen nagy értéke van március 15-ének, éppen amiatt, amit mondottunk, hogy a léleknek ünnepe érezzük meg benne (Joel 2 : 28).

Ennek az ünnepnek kellős eszménye: a szabadság és az emberestvérség, a keresztyén eszmék kincstárából való. Senki sem tagadhatja, hogy Jézus nemcsak azért jött a földre az emberek közé, hogy az eget mutassa meg nekik, hanem megmutatta nekik ezt a földi világot is. Igéinek érvényesülést követel miként a mennyben, azonképpen itt a földön is. A „hatalmasságok és e világnak urai” által (Ef. 6 : 12) elhomályosított ez a krisztusi igazság utat tör magának minden keresztyén egyházban, hiszen maga a római pápa is proklamálta ezt a Rerum Novarum kezdetű enciklikában, a protestáns egyházak pedig kezdettől fogva elősmerték ezt az elvet, ha nem is mindig követték kellő mértékben. Ma különösen nyilvánvalóvá vált, hogy a keresztyénség sorsa szorosán összeforrott azzal a problémával, hogy az egyházak hajlandók-e a nagy parancsolat (Máté 22 : 34—40) második felelését is betartani és munkálni, melynek szövegéből: „szerezd felebarátodat, mint tenmagadat” világosan következik az a köteletség, hogy a keresztyén emberek ezt a földi emberi társadalmat a tiszta nemes erkölcsi igazság és az emberestvérség szociális tanai szerint igyekezzenek berendezni, illetőleg átalakítani.

Nincs az a nagyszerű egyházi esemény, vagy vallásos cselekedet, melyből az Isten Igéjének szava gyönyörűbben kicsendülne mint a mi magyar március 15-i ünnepünkből, ennek hagyományából és a jövőbe bevilágító eszményeiből.

Pedig külsőleg nincsen március 15-ikének, illetve a 48—49-i szabadságmozgalomnak sem egyházi, sem vallásos jellege, amint van például a Boeckay, vagy Bethlen Gábor felkeléseinek. Az Isten neve nem volt felírva zászlóira, amint Rákóczi felírta a magáéira. De nem a külső forma a fontos, hanem a belső lényeg. Egyházasabb, vallásosabb, keresztényebb volt ez a nap és az ebből kisarjadt egész nagy magyar mozgalom még az előtte lezajlott nagyszerű szabadságharcoknál is, mert, ha azokkal egyenlőképpen küzdött a szabadságért, azoknál sokkal hatékonyabban munkálta a szociális igazság gondolatát a jobbágyfelszabadítás és a polgári egyenjogúsítás nagy lényei által.

Március 15 küzdői : a világosság fiai voltak (Ef. 5 : 8, 9).

Azt mondják, hogy ma a világnézetek harcának korát éljük. Ez így kifejezve nem igaz. Helyesebb kiléte az, ha azt mondjuk, hogy az Isten Igéjének követésében, Jézus elvéinek szolgálatában kifejezésre jutó keresztény világnézet folytatja a maga roppant küzdelmét a sötétségnek emberei ellen, akik ezeket vagy megdönteni, vagy meghamisítani törekcsenek.

De hiszen ez évezredek, állandó küzdelem ! Ez az emberiség fejlődésének útja. Ebben a folyton hullámzó, bizonytalan emberi életben Isten időnként nagy világosságokat gyújt, hogy a végső céll el ne veszítsük szemünk elől. Ilyen kigyuladt világosság volt március 15 és az utána következett magyar korszak is.

Március 15-ikén megállva és a múltba visszapillantva ne mulasszuk el a rá gondolást az apostol egyik megragadó és megrázó intelmére, melyet az emberekhez intézett : „Mindnyájan ti a világosság fiai vagytok, a napnak a fiai : nem vagyunk az éjszakának sem a sötétségnek fiai” (Thess. 5 : 5).

Dr. Juhász Nagy Sándor.

Üresedésben van a lelkeszi állás.

Sem az intézkedésre hivatott hatóságok, sem a választásban érdekelték szempontjából nem közömbös annak tisztán látása, hogy egy lelkeszi állás melyik időponttól tekinthető megüresedettnek s pontosan meddig tart a megüresedés állapota. Lehetnek többen, kik e téma felvetésénél könnyen elintézik a feleletet : kár erről beszélni, a törvényben világosan benne van. A paragrafus-jel azonban görbe, kacskaringós. Magam is ismerek már e téren több tiszteletreméltó, de különböző véleményt s éppen azért tartom a gyakorlati élet szempontjából fontosnak, hogy e kérdéssel nyílt színen foglalkozzunk.

Az E. T. H. tc. 26. § 3. bekezdése részletesen felsorolja a) — f) pontok alatt, hogy mikor üresedik meg a lelképásztori állás. Tiszta, világos megállapításokat foglalnak magukban ezek a pontok, felesleges lenne ezeket külön-külön részletezni.

Csupán a 26. § c) pontja az, melynek az enyémmel ellentétes magyarázatával már többször találkoztam. Ez a pont így hangzik : Megüresedik a lelkeszi állás... „egyházhatósági nyugdíjaztatás esetén, a nyugdíjazást kimondó határozat jogerőre emelkedésével”.

Mit kell tudnunk e rendelkezéssel kapcsolatban? A nyugdíjintézet végrehajtóbizottság minden határozatában külön, tehát határnap szerint állapítja meg a nyugdíjbavonulás időpontját. Ez az időpont nem egy a határozat jogerőre emelkedésének napjával, mely a határozat kézhezvételétől számított 30. napon következik be (Ügyrend 20. §). Ha a végrehajtóbizottság 1938. év március 20-án kimondja X Y lelkesznek 1938. év július 1-től kezdődő nyugdíjazását ; e határozat már 1938. év április 20-án jogerőre emelkedik, de X Y lelkesz csak 1938. év július 1-én vonul nyugalmába.

Már e törvényszakasz megszületésekor élénk

vita tárgyát képezte, hogy mikor lehet és kell a lelkipásztori állás betöltésére a szükséges intézkedéseket megtenni : akkor-e, mikor a lelkesz már de facto nyugalmába vonul, vagy pedig akkor, amikor a lelkesz szolgálatban van ugyan, de a határozat, mely az ő nyugdíjazását egy későbbi időpontra kimondja, már jogerőre emelkedett? (1929. évi zsinati napló 695. lap.) Az itt elhangzott s elfogadott magyarázat szerint a 26. § c) pontja lényegileg azt mondja ki, hogy de facto mikor válik a lelkeszi állás olyaná, amikor annak betöltéséről gondoskodni kell. — Olyanná válik akkor — tehát jogilag megüresedett az állás akkor —, amikor a végrehajtóbizottság határozata jogerőre emelkedett. Ez az a kezdő időpont, amitől számítva a H. tc. intézkedést követelő, vagy tiltást tartalmazó rendelkezései életbe lépnek. Már több esetben volt alkalmam lelkeszválasztást lefolytatni olyan gyülekezetben, ahol a jogerős határozattal nyugalmazott lelkesz még tényleges szolgálatban volt, sőt egyik gyülekezetemben a nyugalmába vonuló lelképásztor búcsúztatásával egyidőben iktattam be az új lelképásztort.

Nem felesleges rámutatnom arra, hogy a 26. § c) pontjának van egy olyan törvényes magyarázata is, melynek értelmében előbb bekövetkezik az állás megüresedése, mint a nyugdíjazást kimondó határozat jogerőre emelkedése. Az Egyetemes Konvent 119—1936. sz. határozatával kimondotta, hogy a nyugdíjazott tagot a végrehajtóbizottság határozatában megállapított napon állásától akkor is fel kell menteni, ha a bizottság határozata ellen felebbezés adatott be, vagy ha a felebbezési határidő még nem járt le. E határozatból önként következik, hogy itt kivételes esettel állunk szemben s az állás már a lelképásztornak időközben történt nyugalmabavonulásával megüresedettnek tekintendő ; mert semmiféle

jogi dialektikával nem lehetne egy tényleg megüresedett állásra azt mondani, hogy az még nem üres. A nyugdíjba helyezés tényén és annak időpontján már ügysem változtathat semmiféle felelősség, mert az Egyetemes Konvent 118—1936. számú határozata szerint „a nyugdíjazás iránt benyújtott kérelem megváltoztatásának, vagy visszavonásának helye nincs. Olyan megváltoztatásra, vagy visszavonásra irányuló kérelem, amely a nyugdíjazásnak a végrehajtóbizottság által történt kimondása után érkezik be a bizottsághoz, még kivételesen indokolt esetben sem vehető figyelembe”.

A II. tc. 26. § a)–f) pontjaiban felsorolt eseteken kívül még több lehetőség is van, amikor megüresedettnek tekintendő a lelkészi állás, amint ez a vonatkozó törvényhelyek egybevetéséből kitűnik. Ezek közül három jellegzetesebb esetre mutatok rá.

Elsőnek azt az eshetőséget említem fel, mely kapcsolatban áll az f) ponttal. Mi történik akkor, ha a lelképásztor eltűnik? Bármennyire ritka eset is ez — különösen béke időben —, mégis feltehető. (A világháborúban csak egy lelkész tűnt el.) Ha figyelembe vesszük, hogy vannak esetek, amikor az eltűnés folytán valakit csak 30—40 év múlva lehet holtánnyilvánítni; a leghetlenebb jogi helyzet állana elő, ha a 26. § f) pontja szerint a lelképásztori állást nem lehetne addig megüresedettnek tekinteni, amíg a holtánnyilváníttatás meg nem történt s pontosan meg nem állapított az ügynevezett halálnap. Ezt a kivételes és nehéz helyzetét egyházunk úgy hidalja át, hogy ilyen esetekben az állami közigazgatásnál fennálló szabályok analogiája szerint jár el: hirdetményileg felhívja a lelkészt záros határidőn belül való jelentkezésre s ha ez nem történik meg, a kitett határidőben a lelkészi állás megüresedettnek nyilvánítottatik. (1929. évi zsinati napló 808—809. lapok.)

Megüresedettnek tekintendő a lelkész állás akkor is, ha nem magyar állampolgár választatik meg arra; megválasztása jogerőre emelkedik, de magyar állampolgárságát nem tudja megszerezni s így számára az esperesi engedély (concessa) nem adható ki (II. tc. 23. § 2. bekezdés). A törvény a magyar állam-

polgárság megszerzését nem köti határidőhöz, de természetes jogi következmény, hogy a határnap megállapítása a concessát kiadni illetékes esperes hatáskörébe tartozik. Nem lehet vitás, hogy az ilyen eset a már betöltött állásnak újból való megüresedését jelenti, mert minden lelkészi állás csak a választási eljárás befejeztéig tekinthető megüresedettnek (de addig feltétlen annak!); már pedig „a választási eljárás akkor ér véget, ha az esperes annak lefolyását a választási jegyzőkönyv átvizsgálásából a törvény nyel meg egyezőnek találja és a választás ellen 15 napon belül nem adatott be panasz” (II. tc. 55. §).

Még pár szót a harmadik esetről. A megválasztott lelképásztor az esperesi engedély (concessa) vételétől számított 15 nap alatt írásban kell nyilatkoznia, hogy a választást elfogadja-e? Ha ezen idő alatt nem nyilatkozik, vagy az állást nem fogadja el, az esperes az állás *újabb* betöltése iránt haladéktalanul intézkedik (II. tc. 58. §). A törvény szövegében hangsúlyozottan benne van az újabb betöltés tárgyában teendő intézkedés, ami másszóval azt is jelenti, hogy a már egyszer betöltöttnek tekintett állás újból megüresedett.

Ezek a lelkészi állás megüresedésének legtagabb értelemben részletezett esetei. Ezeket világos, törvényes rendelkezések támasztják alá. Nem találok azonban egész törvénykönyvünkben parányi alapot sem arra, hogy a lelképásztori állás egy bírósági ítélettel megsemmisített, tehát jogerőre nem emelkedett választás újból megüresedettnek lenne tekintendő. Ilyen állásponttal pedig már találkoztam. Rendkívül fontos közérdek fűződik azért ahhoz, hogy erről is beszéljünk s ugyanakkor azt is megállapítsuk, hogy az üresedés tartamának határai egybeesnek-e a választási eljárás tartamának határaival? Ha Isten továbbra is megengedi alázatos szolgálatomat, hogy e helyen újabb és tisztázásra szoruló, vagy gondolkodásra késztető kérdéseket vessek fel, — legközelebb erről írok.

Kelemen Gyula,
esperes.

Más lelkészképzést!

Soós Bélának a 2. számban megjelent cikkéhez.

„Reámutat valami benső veszedelemre a vádaskodás, ami keserű sors kényszerű vonszolóit egymással szembe állítja. Magunk bírálása: hit és élet, mások hibáinak keresése: csüggedés és halál lehelle. Pedig a magyar református egyház nagy hajója régóta halad már ezen az örvényes úton: a lázadó habok lázadó matrózokkal együtt veszélyeztetik... „Most csak arról legyen szó, hogy az egyház egyes szervei hogyan keresik egymásban minden bajok okait... „Ki a felelős?... Azt hiszem, a dolog lényege mégis csak egy: *más lelkészeket kívánnak a megváltozott idők!... Ki merem mondani, hogy mostanvaló gyakorló lelképásztori nemzedék annyira zilált életet él, sok tekintetben annyira tájékozatlan az összefogó lehetőségek és feladatok tekintetében, hogy legfeljebb komor memoio lehet az újabb nemzedék előtt: Ti pedig ne így!...*”

Igen: az a Serédi primás által ismert előadásában néven nevezett „kollektív felelősség” kérdése ez! És nekem nagyon fájdalmas, hogy éppen Soós Béla nevét olvasom a cikk alatt! S nekem nem öröm az elégtétel, hogy nekem van itt igazam, amikor ime a vádban esik el a vádoló, hanem az én távoli, ismeretlen, nehéz posztomon fájdalmasan esik az az ítélet, amelyet Soós Béla gyakorló lelkészekre: ránk kimondott legutóbb idézett szavaiban. Ebben az ítéletben is, bocsánat ezért, de a *más* vádolását hallom én! Gyakorló lelkészek: falusi papok. Mert a városi, nagy gyülekezeti lelkész az mind kivétel. S a gyakorló lelkészek gyűjtőnév alatt az elült kis falvak városban ritkán látott réveteg szemű szegény papját olvasom. És ez a tömeg, a többség. Ez, amelyiknek „zilált az élete”. „Tájékozatlan az összefogó lehetőségek és feladatok tekintetében... s komor

memento az ifjabb nemzedék előtt : Ti pedig ne így!... Most én tisztelettel kérdezek egyet : hátha megfordítanánk az ítéletet s azt mondanánk, hogy ez a sok-sok névtelen kis falu gyakorló papjai úgy érzik, hogy a mi „elméleti papjaink” (amely gyarló elnevezés alatt a mi szeretett professzorainkat és nagyvárosi papjainkat érteném teljes tisztelettel !), a mi életünk és falusi gyülekezetünk kérdéseivel szemben annyira tájékozatlanok, ami összefogó feladataink és lehetőségeink iránt annyira érzéketlenek; a mi problémáink, terheink és vívódásaink iránt annyira közömbösek, hogy az ifjú nemzedék számára komor memento lehet : Ti pedig ne így?...

Higye el pedig Soós Béla és a szeretett professzorok, hogy ebben a feljajduló kérdésben van annyira igazság, mint az övében, amelyet én a visszajára fordítottam ! Vessük a tekintetet a fára az erdőben ! A falukutatást a felébredt nemzeti lelkiismeret megnyilvánulásának is kell tekinteni : a falu az ősforrás, az éltető erő. És az új papot úgy formáljuk ki, hogy az egyéni, feltétlen személyes élő hit szelekciónális alapján és feltételén túl nem a száraz elmélet mindenáron sok tudásával és több tudásával, hanem a való élet gyakorlati készségével és az ifjú káplánok és kis szegény papok sorsa, személye és élete iránti sokkal nagyobb megértés és teljesebb gyámolító szeretet útravalójával bocsássák ki a professzorok és többi „elméleti” papok a kicsinyeket. Miként az angyal Illést (I. Kir. 19. 7) a megértés hamuba sült pogácsája és a simogató szeretet hús itala mellett biztassák szegényt : „egyél, mert erőd felett való utad van !”

Jusson eszükbe a felelőseknek, hogy a theologus, a káplán ne legyen lehetetlen sorsban, vizsgálati, bejegyzési, kibocsátási, horribilis adókkal, sarcokkal eladósítva és lerongyosítva már a főiskolán ! Jusson eszükbe, hogy az a szegény, a jövő felelmetől ma a mi fiatalságunk idejénél sokkal jobban gyötört ifjuság iránt az atya megértésével köteles érezni és cselekedni a tanár és a nagypap. Mert a mai fiatal nemzedék ezt az atyai szeretetet nélkülözi. Ott él Debrecenben az öreg professzor, aki minden theologust mindennap komoly-tréfás atyai gonddal ki-vallatott ; aki világszerte elismert tudós tekintélye mellett arról is ismert volt, hogy fia volt és fia maradt minden tanítványa, mégha olyan magasra vitte is. (Megható levélsorozatát olvastuk tavaly egyik egyházi lapunkban.) Professzor urak ! Amíg a lábainknál ülnek — s Nagy-tiszteletű Urak ! — míg mellettük 20—30 pengős „fizetésen” káplánkodnak a jövő ígéretei, — próbálják nap mint nap leszállani ennek a fiatal papságnak a sorsába egész a „mivel”, meg a „miből?” problémáik mélységeire és ha gyakorló lelkészek lesznek e fiatalok, a szó, a tett és a lélek atyai és testvéri érzéseivel melengessék és erősítsék azt a kis pihés ártatlant : a jövőt. Az „összefogó lehetőségek és feladatok...” „Ha embereknek, vagy angyaloknak nyelven szólok is... szeretet pedig nincsen énbennem, semmi vagyok !” Ez a jövő képe s lehetőségei. Sa jelené is az ! *A mai gyakorló papi nemzedék* : mi elhagyott, szegény, névtelen sok-sok méltatlanok, ha zilált életet élünk is, nem vagyunk tájékozatlanok az összefogó lehetőségek és feladatok iránt. Az urbanicizmus és a pagанизmus szakadéka ha időnként élénk merednek is, higyjék el igen venerá-

bilis Uraink, hogy ha az ujságokban nem is doboljuk, feltört tenyerünk az ekeszarván van ! Ha nem is sátorozunk nagy szavakkal és konventikumokon, nap mint nap elmegyünk a halálos szakadékok közé, amaz eltévedt századik gyenge juhocskaért ! S amíg különb-különbféle adók, járulékok és a sorsért vívott harcban eklézsiánkra is reánk szakadt keresztetek alatt roskad a vállunk és csak egy az örömünk : teméntelen sebeinkkel való dicsekedésünk ; a nyűtt palástok alatt erős lelkek maradtunk ! És nem vado-lunk. És nem panaszolunk. Csak kérünk alázatosan. Több szeretet ! Mi kegyelmi ajándéknak tartjuk *itt* is, hogy szolgálhatunk és a lehetőségeket, hogy *így* is tudtunk szolgálni ! S lelkiismeretünk sokszor vádol a mi szolgálatunk felől. De néha ment is.

„A kegyelmi ajándékokban pedig különbség van, de ugyanaz a lélek. A szolgálatokban is különbség van, de ugyanaz az Úr. És különbség van a cselekedetekben is, de ugyanaz az Isten, aki cselekszi mindezt mindenki-ben.” (I. Kor. 12. 4—6).

Nagyrev.

Pánczél Jenő.
gyakorló lelkész.

Néhány szó Pánczél Jenő cikkéhez.

Szívesen fejtenék ki a Pánczél Jenő lelkipásztor-testvérem által megtámadott cikkből bővebben is néhány gondolatot, de ezt a hozzászóló maga teszi lehetetlenné. Egész cikkének az alapja ugyanis az az egyenlet, hogy : gyakorló lelkész egyenlő falusi lelkéssel. Én pedig minden tiszteletem és szeretetem mellett a leghatározottabban kénytelen vagyok tiltakozni ez önkényes magyarázat ellen, mert zsinati törvényeinkhez ragaszkodva a gyakorló, gyülekezeti lelkész kifejezést egyes-egyedül a „lekipásztor” szóval tartom helyettesíthetőnek. Az az elvileg rendkívül bajosan igazolható megkülönböztetés, amit Pánczél Jenő alkalmaz, nem egészen szerencsés hurokat rezdít meg : az egyetemes felelősséget, ami alá *valamennyi* lelkipásztort szerette volna odaállítani néhány szerény szavam, partikuláris felelősségre igyekszik átválttatni.

Nehéz foglalkoznom ezzel a cikkel azért is, mert alig leplezett személyes éle van. Ne vegye rossz néven cikkíró, ha megkérdem tőle : ismer-e engem egyáltalában ? Mert én egy 1000 lelkes gyülekezet lelkipásztora voltam éveken át, olyan faluban, ahol se vasút, se orvos, se posta, az egyetlen úri ember, ahol a fizetés *12 hold föld haszonélvezete* volt és sokszor egyáltalában ki nem utalt minimális kongrua. Voltam állástalan diplomás, kezdő fizetéssel tengődő h. tanár is és a városi papság kitüntetésében csak öt éve van részem. Bizonyára teljesen átértem tehát a lelkészség körébe tartozó problémák közül a falusiakat is, a városiakat is.

Talán legjobb volna az ilyen kérdésekben alázatosan meghallgatnunk Pál apostolnak Timótheushoz intézett intelmét : „A botor és gyermekek vitakozásokat pedig kerüld, tudván, hogy azok háborúságot szülnek. Az Úr szolgájának pedig nem kell torzsalkodni, hanem legyen mindenkihez nyájas, tanításra alkalmas, türelmes” (II. Tim. 2 : 23—24).

Soós Béla.

Az én román jogász barátom.

Az 1897. év október havának második felében, már — miként szokott — megindult az élet a debreceni öreg Kollégium, hatalmas négyszög alakú épületében. Mint valami hatalmas Dzierzon-kaptárban megkezdődött a munka. A sok pápaszemes, tudós professzor begyulusztotta a hatalmas masinát. Temérdek ifjú- és gyermekesereg zengett, zsvajgott a Kollégium ősi udvarán.

Dehát akkor is voltak holmi későn beérkező méhecskék; későn beiratkozott diákok.

Ilyen későn érkezett méhecske voltam én is.

Szép októbervégi verőfény játszadozott már a Nagytemplom két tornyának a csillagán, amikor a Kollégium háznagya kiállítva a theologiai-szakra irányító indexemet, így szólt hozzám: Sem lakást, sem konviktust, ilyenkor már senkinek sem adhatunk. Hanem most iratkozott be egy román jogász, tessék vele beszélni. Ha együtt fognak lakni, kevessebbet kell majd fizetni a városban. A nevét nem tudom kimondani. De tessék idenézni, a nevét így írta le: Ciuleiu János.

Tényleg egy zömöktermetű, barnaábrázatú ifjúember álldogált, egy zöldre festett katonakofferrel, a Kollégium előtt.

— Csulé János vagyok — mondá. — Brassóból jöttem, ahol voltam gatona. Magyarul nem tudni. Legyünk jó barátok. Keresni kvártélyt. Isten segítse minket!

Elindultunk aztán s találtunk is egy bútorozott udvarra nyíló szobát, közel a Nagytemplomhoz, a Péterfia-utca torkolatánál.

Mire csomagjainkat leraktuk, már este volt.

— Kedves kamerád! — szól Csulé — jerünk brudersaftot inni, mert dukál.

Elmentünk aztán az Arany Oroszlánba.

— Halb-liter bort! — mondá Csulé a vendéglősnek.

— Mifi-ile izét akarnak inni az urak? — mondá az Arany Oroszlán gazdája, azon a kedves tepertőspogácsa illatú debreceni civis-nyelven.

— Halb — válaszoltam — azt jelenti, hogy fél. Tehát, tessék hozni egy fél liter bort!

— Ja, ja, — monda Csulé. Megittuk aztán a brudert.

— Imro! — mondá utána az én román barátom én semmit nem tudni magyarul. Te taníts engem magyarul. Én tanítlak németül. Ez a kérés.

Úgy lett. Másnap elkezdtem Csulé komát tanítani magyarul.

Pár nap múlva arról értesített a Kollégium háznagya, hogy mint theologust, teljes díj fizetése mellett felvettek a konviktusba.

Csulé barátom ugyanekkor hatalmas papírkolbászokba göngyölített, temérdek ezüstforinttal támogatott haza.

Nézd! — mondá nagy örömmel — engem felvenni stipendionra. Mit kaptam Kollegiumtól? Te eheted konviktust, én megyem az városba úri kosztba.

Hát azt meg kell adni, hogy Csulé barátom megérdemelte a temérdek ezüst forintot az öreg Kollégiumtól.

Tanult napról-napra. Reggelenként felkelve, az asztalnál fennhangon így imádkozott: Isten segítsen meg mindenkit; se segítse meg Csulé Jánost is!

A lámpát éjfélekig égette. Betűzte, bujta a római jogot. Ha valami magyar szót nem értett, egyenesen hozzám fordult.

Én pedig, mint sok-sok szegény ifjú, aki a pályaválasztás nehézségeivel küzd, napokon keresztül bámultam meredt szemekkel az ablaküvegen át. S tündöttem a reám nézve nagy problémán, hogy pap legyek-e avagy piktör?

Csulé koma egy napon látva töprengéseimet, így szólt hozzám: Te Imro, mit csinálsz? A papnak nem szabad buta, marha embernek lenni. A papnak a legokosabb embernek kell lenni a faluban vagy a városban. Ne fantázialj, hanem tanulj! Mert mi lesz veled Imro!?

Mintha csak egy csákánnyal vágta volna fejen, annyira szíven ütöttek eme szavak. S másnap már éjjélig együtt tanultam Csulé barátommal. Nagy szorgalommal kezdtem olvasgatni a zsidó biblia kezdő sorait: Bővéssit bárá előhim... Nagy elmélyedéssel olvasgattam az Isagogika lapjait.

Egyik szép őszevi napon, amikor a haldokló napsugár kicsalja az emberekből az elmélyedés és emlékezés megható érzéseit, kedves rezignációval így szólt hozzám: Imro! mit szólsz a román népről? Úgy-e szorgalmas nép? Él a havasok közt. Vannak derék pópái, dászkaljai. Van sok szép lánya, asszonya. Imro! én visszavágyom a havasok közé!...

— János! — válaszoltam — én elhiszem, hogy te mint román ember szereted a saját fajtádat, nemzetedet. De ne haragudjál reám, nekem egy kis panaszom van ellenetek. Az én apám szabolcsmeggyesi falusi református pap. Negyvenkilencben Abrudbányánál harcolt. Ott volt, amikor parancsnokát, Vasváry Pált felkoncolták. S mint szegény menekülő honvédet Brádon a községháza előtt, a román bíró agyon akarta löni. Ezer szerencse, hogy a régi kovács puska csütörtököt mondott. No meg aztán, hogy erős öklei és jó lábai voltak atyámnak. Így aztán valahogy megmenekült. De látod, ha annakidején a brádi román bíró puskája elsül, mi most nem lagnánk együtt.

— Imro — mondá János — felejtjük el, ami volt. Ha tévedtek az öregek, legyünk mi jó barátok.

Pár nap múlva Csulé barátom nagy örömmel jött haza a Kollégiumból.

— Imro! — mondá — nagy jót mondok neked. Az én anyám, a mater, a kedves mater küldte nekem Erdélyből szalonnát, málét, kolbászt. Úgy-e nem haragszol, ha vasárnap délután meghívom a Kollégiumból az összes román jogászokat, a lakásunkra. Jó fiuk mind. Én szeretni őket. Úgy-e meghívhatom?

— Hívjad János — mondám — én csak örülni fogok. Legalább látni fogok egy román zsúrt.

Emlékszem jól erre a vasárnap délutánra.

Ködös, komor téli idő volt. Úgy három óra tájban temérdek román ifjú nyitotta reánk az ajtót. Egyik-másik pápaszemet viselt. Voltak köztük elhanyagolt külsejű ifjak. De voltak kedves, intelligens megjelenésű atyafiak is.

En pedig János barátommal, forró vízben főzögetve a tengeri darát, nagy hűséggel raktam az asztalra a kész málet, kolbászt, bort, szalonnát.

Aztán kezdődött a társalgás román nyelven.

Mint szegény, árva tiszamenti ember, egy-egy latin szót felismerve, nagy csendben hallgattam, az előttem ismeretlen nyelven folyó társalgást.

A városnak éppen valami nagy halottja volt. Az öreg Rákóczi-harang, a Nagytemplom egyik tornyában morgott, dörmögött kedvesen, akrácsak a távoli ágyúdörgős.

Istenem! — tűnődtem —, ezek a fiúk hazagondolnak... Ha szentimentális ember volnék, talán könnyeim hullanának a puliszkára. Dehát, ha ők hazagondolnak, én is hazagondolok.

Fel is ébredt bennem az ősi tiszamenti humor, amit ki tudja honnét vettünk, kitől örököltünk?

Mennyi csodálatos kétlábú teremtese van a jó Istennek!? — morfondiroztam magamban. — Sahány ház, annyi szokás. Ahány nemzet, annyiféle nemzeti eledel. Az egyiknek a paprikás, a másiknak a pudding, a harmadiknak a puliszka, a negyediknek a kása, a nemzeti eledel. Ezek az atyafiak például majd meghalnak a puliszkáért... Elődeik, atyáik szegény jó atyámmal verekedtek, hadakoztak az erdélyi hegyek között. Mi pedig a fiak, a gyermekek együtt poharazunk a puliszka mellett.

Majd vége lett a nagy román zsúrnak. Elváltunk egymástól szépen, békességben, szeretettel, udvarias-sággal.

En pedig Csulé komával, nagy szorgalommal tanultam tovább. Míg végre egy szép napon, tőle is megváltam.

Más helyre költözött. Bejutott egyik debreceni

fiskális irodájába. Jómódú diák lett belőle. Keresett is, ösztöndíjat is kapott. Szép, drága ruhákban jöttment a korzón s az öreg Kollégium tájékán.

Szervusz Imro! szervusz János! — köszöntget-tük egymást.

S aztán az élet forgószele elsodorta őt is, engem is, az öreg Kollégium tájékáról.

Csulé komát elvitte az erdélyi hegyek közé, engem pedig az alföldi városok, falvak templomai mellé.

Később annyit hallottam felőle, hogy ügyvédi irodát nyitott s aztán alispán lett egyik erdélyi vármegyében. Majd annyit, hogy az erdélyi havasokkal együtt leszakadt ő is hazám testéről...

El is felejtettem volna már régen, ha az élet gondoljai, bajai, be nem csalnának néha Debrecenbe. Amikor is a Péterfia-utca torkolatánál járva, eszembe jut János, az én ifjúkori, román jogász barátom.

S amikor elballagok régi lakásunk előtt, sokszor eltűnődöm: Itt minden a régi! Pár új épület s más semmi változás. A nap éppen úgy ragyog, mint régen. Sugárai éppen úgy hullnak, lövelnek a Csokonai-szoborra, a Nagytemplomra, az öreg Kollégiumra, mint régen... De hát hol vannak a román jogászok? Elfelejtették-e a papirkolbászba göngyöltett temédek ezüst forintot, amit az öreg Kollégium védőangyala olyan melegséggel, szeretettel szórt feléjük, az élet legszebb szakában, a boldog ifjúság idején?...

Itt minden a régi! — sóhajtok búsan. Csak egyetlen épület, amelyik nagyra nőtt előttem... A Nagytemplom, hitünk, reményünk ősi sziklavára. Kettős tornya az égig ér. Két arany csillaga messze ragyog. Sugározónnal vonja be az erdélyi havasokat.

Baráth Imre.

A temető.

Lehet közel nyolevan éve, hogy megjegyeztem magamnak egy akkori szállóigét. A szállóige ez volt: ha valamelyik község vagy város kultúrallapotát akarod látni: „nézd meg templomát, iskoláját és temetőjét”. A temetők karbantartása azóta sokat javult, halottaink emlékének kegyeletes megőrzése az azóta eltelt időben is sokat erősödött, bár valószínűleg még ma is lehetnek temetők, hol a falusiak itt-ott háziállataikat kívánják legeltetni rajta. — A debreceni egyház temetőinek sírjait a kegyeletes érület mindenkor szeretettel ápolta. Virágokat ültetett a sírhalmra, szebbnél-szebb sírkövet állíttatott a felejthetetlen kedves halott hamvai felé.

Azonban a temetők területei kezdtek annyira megtelni, hogy már alig lehetett újabb sirt ásni, régebbi sírok háborgatása nélkül. Debrecen nemes városának hőles vezetősége sietett a bajon segíteni. Köztemető nyitásáról gondoskodott, amivel közegészségügyi problémát is sikerült megoldani. A régi temetők bezárása után az utódok kegyeletes megemlékezése megnehezedett. Nem tudjuk ugyan, hogy mikor fog bekövetkezni, de bizonyára eljön az az idő, amikor a sírok területei újabb célokra lesznek kihasználva. Példa erre a régi „Dobozy”-temető sorsa. Csak a valódi tényállást állapíthatjuk meg akkor, amikor kimondjuk, hogy sok olyan

sírhant domborodik a debreceni temetőkben, olyan hamvak felett, amelyeknek emlékét külön intézkedéssel, kegyeletes áldozathozattal hosszú időkre kötelességünk megőrizni és ekként a késő utókor számára gondosan megőrizni.

Most jutottam elmondásom folyamában tulajdonképpen tárgyamhoz. Az emberi társadalomnak, a köztisztviselőknek sok jóltevője, alapítványtevője, az emberiség javáért a közjó előmozdításáért küzdött egyének emléke fog elenyészni, ha a mi gondoskodásunk rájuk nem figyel. A ma élő utódok közül máris sok hálás gyermek exhumáltatja a drága hamvakat, az újonnan nyitott Köztemetőbe. A debreceni református Kollégiumnak, a debreceni református egyháznak, sőt magának Debrecen városának nem szabad azt elnéznie, hogy jóltevőinek, nagy férfainak porladó hamvai további gondoskodás nélkül jeltelenül a régi temetőben maradjanak és esetleg valami közös sírgödörbe jussanak, hol keverten, névtelenül elporladjanak.

Egy Balog Péter, egy Révész Imre, egy Balogh Ferenc, egy Révész Bálint, egy Pápai József, egy Joó István, egy Barcsa János stb. hamvai nem juthatnak erre a sorsra. A további kezdeményezésekre Maklár Károly főtisztelendő Püspök urunkat kell felkérnünk, hogy áthatva a kegyeletes feladat fon-

tosságától, szervezzen városunk lakóinak megértő tagjaiból a Kollégium, a református egyház és a nemes város iránt melegen érdeklődő és érző férfiak közül társaságot, amelyik vegye számba, kiknek hamvai lennének az exhumálásra méltók. Eszközöljék ki a nemes város vezetőségénél, hogy a Köztemetőben, díjmentesen külön-külön minden egyes jelesük hamvainak befogadására elégséges sírhely szakíttassék ki. Ezen a külön területen, mint egy Pantheonban állíttassanak fel a még meglevő sírkövek eredeti nagyságukban. Intézkedés történjék az egyes sírok kellő karban tartása érdekében. Ne zárattassék ki annak lehetősége, hogy azok a halottak, kiknek részére esetleg esetleg dízsírhely volna igényelhető, ide temettessenek el. A kellő kivitel feladata, az alakí-

tandó társaság feladata lenne. Az exhumálandók ma is élő tehetős utódai felszólítandók lennének az illetékes költségek hordozására. A számbavétel után az exhumálás költsége a Kollégium, a református egyház és a nemes város költségvetésébe, több évre volna elosztva, felvehető. Az akció megindítása, a Kollégium 400 éves jubileumának keretében fenségesen volna beilleszthető. Meg vagyok győződve arról, hogy indítványom elfogadása esetére nemcsak a mai kor gyermekeinek szívére hullatná a háládatosság nemes himporát, hanem a késő utódok előtt is nemesserkentő példaadás lenne fenkölt lelkületű nagyjaink példájának követésére.

forgalányi Rózsa Sándor,

egyházkerületi és kollégiumi ny. pénztárnok.

A presbiteri rendszerről.

Ma, amikor a református öntudat erősítésére, a hittestvéri szeretet ébresztgetésére, az egyház és annak hivatalosai iránt való közönyösség megszüntetésére mindent megteszünk, megkísérelünk, mégis napról-napra jobban fáj a szívünk, hogy népünk, amelynek pedig Istenen kívül más oltalma nincsen, a maga romlására elfordul Istentől, papjától. Sír a lelkünk, látva, hogy a régi Istenes élet züllése miatt mint pusztul a multat s jövődőt megbűnhődött árva népünk és úgy látjuk, hogy minden kísérletezés mellett sem akar a nép méltó utódaivá lenni a derék ősöknek.

A mi református anyaszentegyházunkban, a biblia szerint is nincs más hivatal, mint a presbiteriség. A presbiterek aztán az Istentől nyert kegyelmi ajándékok különbözősége szerint más-más szolgálatot teljesítenek. Az egyik hirdeti az Igét és kiszolgáltatja a sákramentumokat, ez a lelkipásztor; a másik tanítja a gyermekeket, ez a tanító; a harmadik kormányozza az egyházat, ez az egyháztanácsos, vagy a tulajdonképpeni presbiter. Van aztán, aki a szegényeket gondozza s ez a szegények gondnoka. Vannak diakónusok, diakonisszák. Ezek mindnyájan egyenlők és kell, hogy mindegyiket a Szentlélek irányítsa egyházépítő munkájukban. Mindnyájuknak feladata ugyanaz, Isten dicsőségének szolgálata az egyházban a hívek lelki boldogságára és idvességére. Ezért az őskeresztyének idejében, sőt azután is sok ideig csak olyan ember lehetett presbiter, aki élő hitével, szeplőtlenül tiszta életével tündökölt és életét, vagyonát is kész volt feláldozni a Krisztusért, az anyaszentegyházért. Ezek az ősidőbeli presbiterek aztán, mint a gyülekezet angyalai hitükkel, egész életükkel példaként világoltak, a hívek életét figyelemmel kísérték és a bűnözőket négy szemközt, vagy a gyűléseiken javulásra intették s ha meg nem javultak, még a gyülekezetből is kizárták. Főgondjuk volt az apostolok korabeli presbitereknek a szegényekről, betegekről,

tehetetlenekről gondoskodni, őket segíteni és ápolni. Nagy kitüntetés volt már akkor is az, ha valakit erre a tisztes hivatalra megválasztottak. Amde mindig nagy tisztelet és szeretet vette őket körül, amely megtetszik a következőkből is: Az őskeresztyének előtt is a templom szíve az úrasztala volt. Az úrasztalától jobbra és balra voltak a presbiterek székei, kik mint a gyülekezet angyalai méltóztattak a hívek által erre a tisztes helyre.

Ilyen volt a Krisztus után néhány száz évig a presbiteri tisztség s ilyen presbiterekhez illő étellel és buzgósággal töltötték be hivatásukat. Ők valóban munkatársai s mindenben segítői voltak presbiter társaiknak: a lelkipásztoroknak és a tanítóknak.

Az egyház romlása után azonban sok századon át nem így volt. Az áldott emlékü Kálvin Jánosé az örök érdem, hogy az egyháztisztítás, a reformáció munkájában visszatérve az őskeresztyén kor krisztusi fundamentumára, a presbiteriség régi tisztességét visszaállította. A mi Kálvin Jánosunk tanítja, hogy az Isten négy hivatalt rendelt az egyház igazgatására, mert semmi sincs amire jobban kellene törekedni, mint arra, hogy az evangéliumi tudományt megőrizzék (lelkipásztori tisztt), az ifjúságot jól neveljék (a tanítóval), az egyházat jó kormányzattal fenntartsák (presbiterekkel) és a szegények ellátásáról gondoskodjanak.

A presbiterekre nézve azt rendeli Kálvin János, hogy azokat a tiszta életű, Istenfélő, okos lelkű hívekből kell választani. Kötelességük szerinte nemcsak az egyház javainak hü kezelése, hanem főként a fegyelem tartása a gyülekezetben; e végből kötelesek a számukra kijelölt családokat legalább egyszer évenként meglátogatni. Ezzel Kálvin utat mutat nekünk mai kálvinistáknak a presbiteriségre nézve.

Orosz Kálmán,

tiszacsései református lelkipásztor.

Énekeskönyvünk dicséreteinek eredete.

(Folytatás)

95. *Kire nézzünk, Ki reménnyel.* Az erdélyi 1838-i énekesből. Szerzője: Szabó Ferenc.

96. *Nagy Isten, léged imád.* Az 1838-i erdélyi énekesből. Szerzője: Salamon József kolozsvári tanár.

97. *Tebenned bízni, óh áldott Isten: ég!* Az 1838-i erdélyi énekesből. Szerzője: Mihályi Károly nagyenyedi tanár.

98. *Mindenható! Leborulva.* Az erdélyi 1838-i énekesből. Szerzője: Szilágyi Ferenc.

99. *Légy csendes szívvel és békével.* Énekeskönyvünk a Füzesi József ének tartja. A kolozsvári 1923-i énekeskönyv Füzesi József fordításának mondja. Egyik megállapítás sem helyes. Ez az ének ugyanis az ev. Új Zengedező Mennyei Kar c. 1743-ban kiadott énekesből való. Ott az eredetije is közölve van: Paul Gerhardt: Gib dich zu Frieden. Az 1838-i erdélyi énekesbe az 1743-i énekeskönyvből lényegtelen átalakítással került át. Legfeljebb ez a kis átalakítás való Füzesitől, amely, mint a német eredetivel összevettem, nem az eredeti alapján történt. Így megtörténhetik, hogy Füzesi az eredetit nem is ismerte. Az éneknek igazi fordítója tehát ismeretlen.

100. *Mennyben lakó én Istenem.* Az 1908-i erdélyi énekesből. Szerzője: Pósa Lajos.

101. *Órók Isten, merre, merre vagy.* Az 1903-i próbaénekesből. Szerzője: Fejes István.

102. *Jertek, áldjuk az ég s föld Urát.* Az 1903-i próbaénekesből. Szerzője: F. Varga Lajos nagyrabéi lelkész.

103. *Óh mindenütt jelenvaló.* Az 1903-i próbaénekesből. Szerzője: Pósa Lajos.

104. *Istenemhez száll az ének.* Az 1903-i próbaénekesből. Szerzője: Fejes István.

A 105. dicsérettel katekhizmusi énekeink következnek, melyekben főként 5 énekszerzőnk dolgozza fel a Heidelbergi Káté anyagát: Lengyel József, Keresztési József, Losonczy István, Nagy István és Lukács István. Ezeket az énekeket előző énekesünk honosította meg. Az 1778-i erdélyi énekes is közölt már katekhizmusi énekeket, de az egyszerűen Losonczy: Éneklésben Tanító-Mesteréből vette át azokat, ahol az 52 Úrnapjának megfelelően 52 énekben van feldolgozva a Heidelbergi Káté tartalma.

A 105—118-ig következő énekek a Lengyel József kettő kivétellel: a 107. (Atyám, ki felhozod a te napodat) ugyanis a Szentgyörgyi Józsefé, a 116. (Istenre bízom magamat) pedig Gellert Keresztély: „Auf Gott und nicht auf meinem Rat“ kezdetű énekének fordítása. Fordítója Komádi Nagy Mihály nagydorogi lelkész, bár énekesünk nem nevezi meg.

119—129-ig Keresztési József énekei jönnek. 130—146-ig pedig a Losonczy Istvánéi. Ez utóbbiakat az Éneklésben Tanító-Mesterből erős átdolgozással vette át előző énekesünk. Bajnóczi János nagyszalontai lelkész igazította meg azokat. A 141. dicsérettel kezdődő versfőkből így is elég rendesen kiolvasható a szerző neve és foglalkozása: Losonczy István kör(ö)si professzor.

147—155-ig Nagy István énekei következnek, csak Fazekas Mihály debreceni városi esküdt éneke ékelődik közbe: a 150. dicséret (Oh mily nagy az oly ember boldogsága).

A 156—159. dicséret a Lukács Istvánéi.

Az utolsó katekhizmusi ének a 160. *Mennyei felséges Isten!* Ezt az éneket énekeskönyvünk egyszerűen Szenczi Molnár Albertének mondja. Pedig eredete körül még sötét homály borong. Szenczi Molnár Albert zsoltárainak úgy az 1607-i, mint 162-i kiadásához csatolt más éneket is, de azok között ez az ének nem található. A Magyar Kálvinizmusban megjelent idézett cikkemben úgy jeleztem, hogy először az 1699-i énekesben találtam a katekhizmusi énekek közé beosztva, tehát nem a zsoltárok függelékébe. Újabb kutatásaim nyomán ráakadtam erre az énekre a Komáromi Csipkés György bibliájával egybekötött 1685-i zsoltárkiadás függelékében lévő énekek között, de ez még nem bizonyított a Szenczi Molnár szerzősége mellett, hiszen oda más közhasználatú ének is bekerült.

161. *Újnap, új hét derült reánk.* Az 1838-i erdélyi énekesből. Szerzője: Füzesi József patai lelkész.

162. *Tenéked, Uram, hálát adok.* Az 1654-i Gönczi-féle énekesből. Szerzője ismeretlen. Különösen énekeskönyvünkben kimaradt 4. versének erőltetett kifejezései:

*Fordítsad el sok ostromját:
Rólam az ördögnek,
Ez rút bűnös dögnék,
Ki csak azon jár,
Hogy bűnre taszítson,
Mellőled elhajtsón,
Legyek rút, mint sár.*

arra enged következtetni, hogy ez is fordítás a 163. és 164. dicsérettel együtt, mely utóbbinak eredetijét is sikerült megtalálnom.

163. *Szívem megalázván, tehozzád megyek.* Szintén az 1654-i Gönczi-féle énekesből. Szerzője ismeretlen.

164. *Hálát adok néked, mennybéli Isten.* Első két versszak megalázható már a Szenczi Molnár zsoltárainak 1612-i kiadásában is a függelékben. Mind a 4 verset először az 1730-i énekeskönyvben találtam. Német eredetije, az „Ich danke dir, o Gott! in deinem throne“ kezdetű ének, öt versből áll. Hogy 3. versét miért hagyta ki 2. számú fordítója, aki az éneket mai alakjára kipótolta, nem lehet megmagyarázni. Összevetésül és igazolásul közlöm az 1. és 3. verset német eredetiben is:

1. *Hálát adok néked, mennybéli Isten!
Szent Fiadnak, a Krisztusnak nevében,
Hogy engemet ez éjjel megőriztél,
Minden veszedelemtől megmentettél;
Tartsd meg, kérlek, e napon is éltetem,
Büntől s minden kártól ments meg engemet.*
3. *Könyörgök, Uram, minden emberekért,
De főképpen a hív keresztyénekért,
Minden rokonaimért, kik téged félnek,
Aki vagy itt, vagy messze földön élnek;
Minden gonosztól őket is őrizd meg
És minden javaiddal látogasd meg.*

1. *Ich danke dir, o Gott! in deinem throne,
Durch Jesum Christum deinem lieben Sohne,
Dass du mich hast in dieser nacht bewahret
Für schaden und für mancherlei gefahren,
Und bitte dich, wollst mich an diesem tage
Behüten auch für sünden, schand und plage.*
4. *Ich bill für die, Gott, so dich Vater nennen,
Insonderheit dein reines wort bekennen,
Für alle meine bluts-freund und verwandten
Sie sein gleich hier oder in fremden landen,
Für allen unfall wollst du sie bewahren,
Lass ihnen alles gutes wiederfahren.*

E két versszak alapján is látható, hogy mindkét fordító nagyon jó munkát végzett. Kik voltak a fordítók, nem tudjuk. Nem lehetetlen, hogy a két első verset maga Szenczi Molnár Albert fordította.

165. *Hálát adunk néked, mennyei Atyánk.*
A Gönczi-féle énekes 1730-i frankfurti kiadásából. Szerzője ismeretlen.

166. *Mi szent Atyánk, ki lakozol mennyekben.*
A Gönczi-féle 1699-i énekesből. Szerzője ismeretlen.

167. *Magasztallak én téged.* A Gönczi-féle énekes 1730-i frankfurti kiadásából. Kolrose János: *Ich dank dir lieber Herre* kezdetű énekének meglehetősen szabad fordítása. Harsányi István: „Miskolczi Csulyak István élete és munkái” című dolgozatában Miskolczi Csulyak Istvánt tartja fordítójának.

168. *Ki hívta az éjszakát elő.* Az előző énekesből. Szerzője: Lengyel József.

169. *Oh Isten, ki e reggellel.* Az előző énekesből. Szerzője: Kovács József nagykőrösi lelkész.

170. *Elmult az éjnek homálya.* Az előző énekesből. Szerzője szintén Kovács József.

171. *Oh Isten! a nap jáklyája.* Az előző énekesből. Szerzője: Keresztesi József.

172. *Úr Isten! a nap felköltével.* Az előző énekesből. Szerzője: Keresztesi József.

Dr. Horkay László.

(Folytatjuk.)

Miért nevezzük az Istent mennyei Atyánknak?

A XVI—XVII. század magyar református igehirdetői közül azok, akiknek prédikációi nyomtatásban megjelentek, a rendszeres igehirdetésre is szép példát mutatnak. Vagy egy-egy bibliai könyvet prédikálnak végig, vagy egy-egy nevezetes textusról, zsoltárról tartanak szinte minden szavára kiterjedő beszéd-sorozatokat, vagy pedig a tízparancsolatot, a hiszekegyet, vagy a Miatyánkot mutatják be az igehirdetésen keresztül a gyülekezetnek és az olvasóknak. *Margitai Péter* tiszántúli püspök 13 beszédet mond a Miatyánkról és 1616-ban debreceni pap korában megjelenteti *A mindennapi imádságnak magyarázatja* címen. Ebből mutatunk be alább egy érdekes részletet, amely évszázadok múlva is érdekes és élvezetes módon nyújtja az evangélium igazságait. (Margitai az apostoli hitformán, Miatyánkon és a tízparancsolaton kívül még Jónás próféta könyvét is végigprédikálta.)

Lássuk immár Isten segítségéből e következő igéket is. Mond Krisztus Urunk: *Ki vagy a mennyekben.*

Ez igékben azt jelentjük meg, melyik atyánknak könyörgünk. És azt mondjuk, hogy annak, aki a mennyekben lakozik. Holott két dolgot kell röviden meglátnunk.

1. Mit kelljen az egeknek nevezetén értenünk?
2. Miért nevezzük az Istent mennyei Atyánknak?

Az elsőről.

Ami az első kérdést illeti: az egeknek nevezetén némelyek értik a híveknek szívöket, lelkeket, amelyekben az Isten kegyelméből Szentlelkének általa lakozik. Idehozzák Krisztus Urunk mondatát Ján. 14, 23. holott így szól: Aki engem szeret, az én beszédemet megtartja, az én Atyám is szereti azt. Én és az én Atyám ahhoz megyünk és annál lakozunk. Szent Pál is így szól (1. Kor. 3, 16): Nem tudjátok-e, hogy Isten templomi vagytok és hogy az Istennek Lelke lakozik ti bennetek? — Ilyen értelemben voltak Cyrillus, Ambrus és Ágoston doctorok.

Némelyek értik a látható egeket, kiváltképpen

pedig a boldogságnak helyét, holott a szent Isten mondatik lakozni a szent angyalokkal és a megboldogult lelkekkel egyetemben. Ilyen értelemben voltanak ama Gregorius Nissenus, Chrysostomus, Cassianus és a többi. Ez az utolsó értelem helyesebb az elsőnél, mert a Szentírásban gyakor helyen az ég Isten székének nevezetetik... De vajjon miért tulajdonítatik az ég az Istennek, talán ugyan nem lakik e földön? Vedd eszedbe, nem azért mintha csak az egekhez köttetett volna, mert azt mondja ő maga, hogy mind az eget s mind a földet ő tölti be (Jer: 23, 24), hanem im a következő szép okokért.

1. Hogy az ő isteni dicsősége és méltósága tette-tesebb legyen, úgymint aki ilyen szép királyi palotában lakozik.

2. Mert az Istennek csudálatos dolgai gyakrabban az egekből nyilatkoztatnak ki, amint erről a Szentírás bizonyosságot teszen (1. Mózes 7, 11. Máté 3, 17.)

3. Hogy az Istennek mindenható ereje és hatalma innét is kinyilatkozzék. Mert miképpen hogy az ég mindenütt vagyon, így az Istennek hatalma minden helyekre kiterjed (Zsolt. 139, 7).

Tanuság.

A mi szent Istenünk minden királyoknak királya és császároknak császára. Megtetszik ez Par. 20. 6. holott a jámbor Józafát király az Istent minden nemzetiségeknek Urának mondja lenni... Ennek valósága innét is kinyilatkozik, holott a mi Idvezítőnk parancsolatjából az Istennek tulajdonítjuk az egeket, mindjárt a mi könyörgésünk kezdetiben. Voltanak ugyan és vannak mostan is hatalmas fejedelmek, királyok és császárok, de azok közül egyik sem bírt az egekkel, hanem csak földi birodalmok volt és az is bizonyos ideiglen tartott. De ennek a mi Istenünknek mind mennyen és földön állandó és derekas birodalma vagyon. Erről szól szent Dávid (Zsolt. 135, 6), mondván: A mi Istenünk az égből lakik és valamit

akart mindeneket cselekedett mind az égen, mind a földön, mind a tengerben és a mélységekben. Ismét a Zsolt. 24. 1.-ben azt mondja: Az Úr a föld és annak teljessége. Tehát méltán mondjuk királyok királyának és császárok császáranak.

Intetessünk azért innét elsőben: szolgáljunk ennek a nagy fejedelemnek szentségben, igazságban és ártatlanságban (Zsolt. 2, 11). Másodszor: vigasztaljuk is magunkat: Ím halljuk, hogy hatalmas királyunk vagyunk. Megoltalmazhat azért minket mindenféle ellenséginktől, mind lelkiektől, mind testeiktől. Vétkeznek tehát, akik ennek sem szolgálni nem akarnak, sem az ő szükségében hozzája nem bíznak. De mi ezeket ne kövessük, hanem szolgáljunk őfelségének és bizzunk őbenne (Zsolt. 37, 3).

A másodikról.

Másodszor lássuk immár azt is: Miért mondjuk az Istent mennyei Atyánknak? Ennek nagy szép okai vannak. Ím csak röviden számlálom elő:

1. Hogy ezzel megkülönböztessük őfelségét a mi földi atyáinktól. Vannak ez életben atyáink, úgymint kik test szerint való szüleink, annak fölülte fejedelmek, tanítónik, tutorink és öreg emberink, de ezek mind földi atyáink és atyánk helyett való emberink. Az Isten pedig nem földi, hanem mennyei Atyánk nekünk.

2. Hogy megerősítsünk a meghallgatás felől való boldog reménységben. Mert holott Atyánk nekünk az Isten, bizonyára örömet és jókedvvel meghallgat, mivelhogy pedig az egeknek Ura és Királya, meg is segíthet onnan felyül.

3. Hogy az Istenhez való böcsületre és tiszteletré indittassunk. Mert holott mennyei Atyánk az Isten, szükség nagy fiúi és leányi böcsülettel folyamodjunk az ő kegyelmének széki eleibe.

4. Ágoston doctor (de sermone Domini in monte) azt mondja, hogy azért is, hogy a mi szívünket a földről fölemeljük, a mennyei jókról gondolkodjunk.

5. Bernhard doctor (sup. Psal. 16) azt jelenti, hogy innét intettünk minemü nagy buzgó áhitatossággal kelljen minékünk könyörgenünk, hogy a mi könyörgéseink innét a földről oda föl hassanak az egekbe az Istenhez.

Tanuság.

Vegyük eszünkbe innét: Minemü nagy különbség legyen a mi földi atyáink közt és a mi mennyei Atyánk közt. Megtetszik ez az előszámláltatott dolgokból. Intetessünk azért innét a mi Istenünkhöz való böcsületre. Megérdemlik mitőlünk a mi testi szüleink és mindazok, akik atyáink helyett vannak, hogy őket illendő böcsülettel illessük. Tehát mennyivel inkább megérdemli a mi szent Istenünk, hogy fiúi és leányi tisztelettel legyünk őhozá. Mert azok csak földiek, az Isten pedig mennyei Atyánk nekünk. Vétkeznek ezellen a bálványozók, akik elhagyván az élő kútfejet, ó-kutakat keresnek, amelyekben nincsen víz (Jerem. 2, 13), azaz: Mennynek-földnek teremtő Istenét elhagyván, az idegen Istenek után járnak, azokat tisztelik és azoktól várnak segítséget. Ezekkel együtt azok is, akik noha keresztyén nevet viselnek, de az Istennek méltó böcsületit meg nem adják. E felekről panaszolódik Malakiás (1, 6), mondván: Ha én vagyok a ti Atyátok, hol vagy az én tiszteletem?

No keresztyének, ezeket hátra hagyván, böcsüljünk és tiszteljünk ezt a mi mennyei szent Atyánkat!

Ez ennek a cikkelynek magyarázatja és így elvégeztük a könyörgésnek első részét, Isten segítségéből.

A könyörgésnek második része: *Megszentellessék a te neved.*

Ez igékben és a következőkben, mind a 11. versiglen foglaltatik bé a könyörgésnek második része, mely hat kiváltképpen való kérésekben áll. A három első kérdésekben azokat kívánjuk Istentől, amelyek az ő szent nevének tiszteletire tartoznak. A három utolsóban pedig azokért könyörgünk, amelyek nélkül mind mi s mind keresztyén felebarátink ez életben szükölködünk. Ezekről renddel szólunk Isten segítségéből.

Első kérés.

Megszentellessék a te neved!

Miért helyeztetik ez a több kérések közt legelő?

Imez következő szép okokért:

1. Méltóságnak okáért. Mert az Istennek nagy nevének tisztelet, mindenekben első az, melynek előmozdításáért ebben az első kérésben törekedünk. Tudták ezt még a pogányok közül is, akik józanabb értelemben voltak. A többi között Pythagoras az ő szép verseit így kezdi el: Prota Theon tima, Primum Deum cole, azaz: mindenekelőtte az Istent tiszteld. Ide való ama közönséges mondás is: Archén hapadon kai telos poiéi theon, Principium omnium et finem fac Deum, azaz: minden dolgaidnak kezdeti és vége Isten legyen.

2. Mert ide feljebb Isten fiainak és leányinak vallók magunkat lenni, annakokáért a könyörgésnek rendi arra int minket fejenként, hogy mindeneknek előtte a mi mennyei szent Atyánknak nevének tiszteletire igyekezzünk, hogy valamiképpen mifelőlünk is ne panaszkodjék őfelsége, mint régen a zsidók föl (Malakiás 1, 6), mondván: Ha én vagyok a te Atyátok, hon az én tiszteletem?

Tanuság.

Jegyezzük meg innét, hogy minden híveknek, valakik Isten fiainak és leányinak méltán akarnak neveztetni, legfőbb gondot kell viselniük az Isten tisztességének előmozdítására. Erre tanít minket Krisztus Urunk (Máté 5, 16), mondván: Úgy világoskodjék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy az emberek látván a ti jócselekedeteket, dicsőíttessék a ti mennyei Atyátok. Hasonlóképpen szól szent Péter is (első levelének második részében a tizenkettődik versben). Itt is ugyanazon dologra int Krisztus, holott az ő parancsolatjából és rendeléséből először is a mi mennyei sz. Atyánknak nevének megszenteltetéséért könyörgünk. Vétkeznek tehát ezellen, akik nem hogy igyekeznének az Istennek nevének megszentelésére, de sőt inkább sok rendbéli gonoszságokkal naponkint meghomályosítani igyekeznek. Ilyenek a pogányok a bálványozók seregével egyetemben. Ilyenek a céges vétekben élő pogány emberek is a lopók, gyilkosok, paráznák etc. De mi azokat ne kövessük, hanem a mi Istenünk nevének megszentelésére minden tehetségünkkel igyekezzünk!

Dr. Ineze Gábor.

A vásárosnaményi templom.

Mult év november hó 21-én szentelte fel Maklár Károly püspök a vásárosnaményi gyülekezet új templomát s benne a művészi kivitelű, kétmanuálos, új orgonát.

A felszentelt és rendeltetésének már átadott új templom a régi, teljesen lebontott új templom helyén épült fel, az 1833. évben készült, messzire látszó torony azonban teljes épségében és szépségében megmaradt.

A régi s a hívek számához viszonyítva már nagyon kicsiny templom hosszanti hajója: a nagy- és kistemplomi rész, különböző időkben épült. A kistemplomi rész hajdan kápolna volt s építési idejére korai gótikus stílusából, csücsíves boltozatából lehetett következtetni, mely szerint a reformáció előtt, a XIII—XIV. században épült. Ennek falát eredetileg falfestmények borították, melyek közül egy festmény — valószínűen egyik apostol képzeletbeli arca — még a lebontás idején is látható volt igen megrongált állapotban, de esetleges megmentésére a legmesszebbmenő kegyelettel sem lehetett gondolni. A csücsíves boltozatot bezáró terméskő egy zászlót hordozó báránnyt ábrázolt (Agnus Dei) s ez a félezer évnél is idősebb emlék ma is beépítve látható az új templom falában. E kis templomi rész alatt terült el s természetesen sértetlen állapotban ma is ott van a Lónyay-család sírboltja, melyben e nagynevű családnak ma is 14 tagja alussza örök álmát. Az első családtagot 1604. évben helyezték itt el s többek között itt pihen Kemény János erdélyi fejedelem feleségének: Lónyay Annának a nagyanyja is. Lónyay Zsuzsanna 1920. évben készült, művészi alkotású sírfeliratát szintén elhelyezték az új templom falában.

A karzathoz eső két ablakmélyedés mellvédje, korlátja tölgyfából készült s rajtuk régi mesterbelükkel ez a felirat olvasható: „Johan Past. Vaninae Anno Domini 1610.“ Ez a szám mutatja a lebontott nagytemplomi rész építési idejét. Ez a felhasznált tölgyfagerenda a lebontott templom tetőzetéből került ki s több más adattal együtt bizonyítja a nagyobb hajó keletkezési időpontját. Sajnos, ettől az időtől kezdve nagyon hiányosak adataink s csak keveset tudunk. 1810-ben újra zsindelezték a templomot s egy évvel később a mellette levő haranglábat is. Az 1825. évben fogott hozzá a 450 lelket s ezek között 82 adófizető egyháztagot számláló gyü-

lekezet a torony építéséhez, ami el is készült 1828. év pünkösd ünnepére. A toronnyal azonban párhét múlva páratlanul álló katasztrófa történt. Feljegyzésünk ezt mondja: „Szeptember 14. napján, vasárnap, éppen mikor a nép az esteli istentisztelettről kijött volna a templomból, egy iszonyú szélvész által a torony teteje a templom közepébe sza-

kadott. A nagyobbik templom tetejét, mennyezetét teljesen összetörte. Ez a romlás pedig történt a templomból való kijövet után mintegy két minútával.“ E nagy „romlás“ után a kis gyülekezet a templom tetőzetét újból elkészíttette 1829. évben s a ledöntött torony is felépült 1833-ban. Ez a mai torony.

Az új templom felépítésének gondolatával Kelemen Gyula lelkipásztor kezdeményezésére már

1930. évben foglalkozott a presbitérium. A kibővítésre már kész terv is volt. A közbejött pénzügyi válság azonban minden számítást keresztülhúzott. A gyülekezet lélekszámának emelkedése és templomot látogató buzgósága azonban sürgetőleg parancsolta a feladat megoldását, minek következtében a presbitérium 1936. év őszén el is határozta az új templom felépítését.

Az új templom kivitelezési tervét rendkívüli módon befolyásolta sok adott helyzet és kényszerű körülmény. Az új templomot hozzá kellett építeni a régi, de teljesen jó állapotban levő toronyhoz. Figyelembe kellett venni a környező nagy épületek helyzetét és használhatóságuk feltételeit stb. Balázs Horváth István budapesti építőmester, törvényszéki szakértő azonban e kényszerű körülmények mellett is tökéletes és szép tervet készített, ami megvalósításra került.

Az új templom egy hosszanti hajóból áll, mely Kelet felől köralakban zárul. A kör legtávolabbi pontján, a hajó tengelyében áll a kétoldali feljáróval ellátott, tölgyfából készült, gyönyörű szószek.

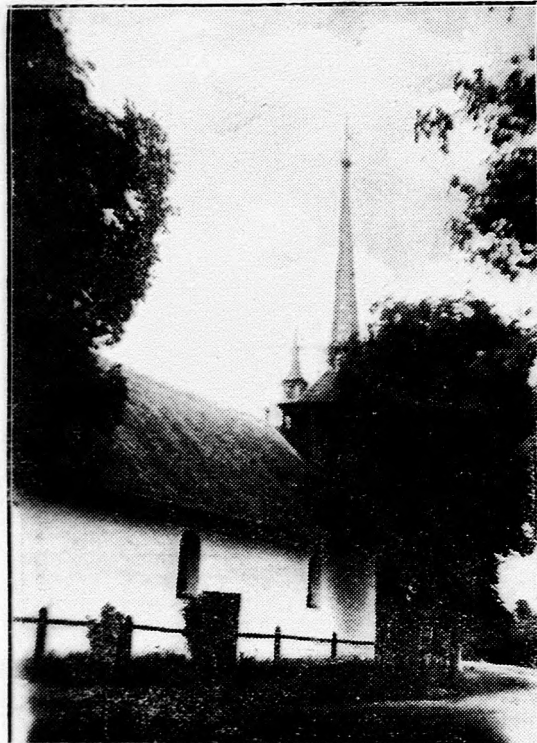
Előtte az ugyanolyan kivitelben készült úrasztali korlát, értékes terítőkkal borított úrasztalával. — A templomhajónak megfelelően egyenes és köralakú ülőhelyek vannak anélkül, hogy bárkinek eladott, vagy lefoglalt ülőhelye, templomi széke lenne. A templom nyugati és északi oldalán betonkarzat vonul végig, a nyugati részen helyzetetve el az új orgona. A templomhajó hossza 24 méter, kúpomagasság 14 méter, befogadó képessége 100 emberre elegendő. A templom teljes kivilágítását összesen 65 villanyegő biztosítja, mintegy 1500 gyertyafénnyel. Az orgonát a híres Angster-cég szállította.

Az új templom felépítése 55,000 pengőbe került, anélkül, hogy rendkívüli adót vetettünk volna ki. Ebből az összegből 20,000 pengőt fedezett az egyház templomépítési alapja, felvettünk 18,000 pengő kölcsönt, kaptunk 5000 pengő államsegélyt és 12,000 pengő hívek önkéntes adományából, kis részben vidéki adományokból gyűlt össze. Észak-keleti hazánkban egyik legszebb alkotása e templom — hirdesse Isten örök dicsőségét.

Kelemen Gyula.

A tiszacsécei templom és torony története.

Cséce, amint azt régen nevezték, Szatmár vármegyében fekszik, a Tisza balpartján, Tizsakóród és Milota között, gyümölcsösöktől környezett, emelkedett helyen, kissé homokos, sárga-agyag talajú

s középszerűen termő határral. Különben a helység, mintegy három századdal ezelőtt, nem a jelenlegi helyén, hanem a milotai temető közelében feküdt. A reformációval megismerkedvén, protestánsá lett s Milotának volt leányegyháza 1673-ig, amikor

népessége megszorodván, mintegy 200 lélekre, elvált Milotától s anyaegyházzá lett. Népe békés, nyugodt és munkás, ahol egyházi adó hátralék, valamint adósság ezideig, a nehéz idők dacára sincs. 17,000 koronája hadikölcsönben van.

A legelső csécei templom a már említett milotai temetőnél volt s az anyaegyházzal közösen használtatott. Elbontása alkalmával a cséceiek az ú. n. csécei ajtót elhozták s a mai Tiszacsécsén építvén egy fatemplomot, arra alkalmazták. De ez a templom is körülbelül egy századi fennállása után elbontatván, az ajtó eladatott. Az elbontott fatemplom helyén kőalapon talpraépítettek egy vályogfalú, zsindelyes templomot. 1822. évben június 12-én tették le az alapkövet, amelyről a következő feljegyzés van:

Az 1822. évben júniusnak 12. napján az ócska és megavult, fatemplomon körül az újnak fundamentum és szegeletkövei letétettek, melynek alkalmosságával kint a szegeletkőnél istentisztelet, könyörgés és hálaadás tartatott, melyeken a Curátor nemes Kis László neve a másodikon, az elsőn az esztendő szám, a harmadikon a Biró Paládi Ferenc neve fel van metszve Nemes Váradi Sámuel ácsmester ember által. Nemesek hadnagya ezidőben nemes Makai László. Consistoriális személyek: Második Curátor nemes Kis Ferenc, Ns. Gönczi Sámuel és a fia József, Ns. Kis József az öreg, Nagy Ferenc és János, Paládi Pál, Ferenc és László, Kövér András és egyházi Bakos Mihály.

A templomon levő két gomb feltevődött júliusnak 7. napján, melybe a napnyugat felől valóba az egész helységnek s Ekklezsiának lakosai, telek sor és szám szerint, kik ezidőben vagynak egy árkuspapiroson betétettek.

Ugyanezen templom teljesen átújított 1923. évben, amikor be lett fedve közadakozás útján palával. Teljesen át lettek újítva a templomi székek, karzatok, szószek s a torony is befedve újonnan.

Az utca közepén emelkedő fatoronyban két harang függ. Az egyik 1 mázsa 25 fontos, ezen felirattal: „A csécei református ekkla öntette a maga költségén Ao 1771.” Volt emellett régen egy körülbelül 40 fontos ezen felirattal: „Jesus Nazarenos Rex Judeorum Ao 1619. Sviusi János.” Ehelyett, mivel 1915-ben elvitték a világháborúba, szerzett az egyház a hívek önkéntes adakozása folytán a régi megmaradt nagyobb harang mellé egy még nagyobbat az 1926. évben, amelybe beleöntette az egyház a világháborúban elesett 12 hős nevét is; így ez az új harang, mint hősök harangja szerepel. Beszerzési ára 13.000,000, azaz Tizenhárom millió korona volt. Öntötte *Szlezák László*.

Nem volna leírásom teljes, ha meg nem örökíteném még azon felírást, amely a nagy karzat (legények karzata) oldalán áll. Meg kell említenem e felírást, amely megörökítésre méltó, nehogy idővel az írás valami módon elpusztulva róla, örök homály fedje azt. Már most is sokat kopott ez a felírás, amely a következő:

Ezen csécei Reformata Ns. Sz. Ekklesiába tulajdon költségén, a Jehova vezérlése után kez-

dődött épülni ez Isten Háza 1820-dik Esztbe a Nemes Kis László Kurátorságába; végződött 1825-dikbe minden asztalosi munkával együtt Deczember 16-dik napján a Paládi László Kurátorságába. Consistoriális társai ú. m.: Nyilas József, Ns. s. Kiss József, Ns. Kiss Ferenc, n. Paládi Pál segítségével, Predikátor T. T. Ns. Szüts István idejében, Kiknek buzgó fáradozásukat az Úr Isten jutalmaztassa meg Nemzetségről Nemzetségre; az ebbe könyörgő népet hallgassa meg és mint szent neve ditsőítésére épült házat tartsa meg. Amen. Kósa János egyházfőnökségében.

Lássuk meg Isten vezérlését, megsegítő kegyelmét! A komoly munkának legszebb méltóságára Isten hív bennünket s ő meg is segít, hogy bennünk és általunk viruljon az egyház, a haza s tiszta homlokunkon, nemesen dobogó szívünkben visszatükröződjék az Istennek dicsősége.

Az Úr kegyelme és áldása legyen velünk továbbra is.

Tiszacséce, 1938.

Orosz Kálmán,
református lelkész.

A modern református templom.

(III. közlemény.)

A templom tele van padokkal. Mert azt akarjuk, hogy tele legyen emberekkel. Azt akarjuk, hogy tele legyen lelkekkel, akik már itt e földön az örökkévalóság útját keresik és járják. Ne legyen seholyan pad, ahonnan nem lehet látni és hallani az igehirdetőt. Pedig ez sokszor előfordul a karzatoknál. A karzatok egyébként is ritkán díszítik a templomot és elég nehezen illeszthetők be úgy a szerkezetbe, mint az egységes stílusba. De ha már sok férőhely végett csinálunk is — lehetőleg nem sokat — s igyekezzünk összhangzatosan beilleszteni az egészet képező templomba. Olyan jó ülőhelyek legyenek a karzaton is, mint lent, s mindenki jól hallhassa az Igét. Egyenesen megbotránkozató sok helyen a „karzat” rendetlensége. Eldugott zugokból, hátranyúló folyosókból, vízszintesre tett alacsony lócáktól sem látni, sem hallani nem lehet a prédikátort. Mi a következménye? Az odaülő, vagy ott váltott lábakon áldogáló ifjak vagy kevésbé ifjak éretlen sugdosása, mókázása, unalmas időöltése, hogy a szabadulást jelentő „Ámen” után nemsokára hanyatt-homlok tóduljanak ki a szabadba. De még ők! Ha nem mikor az Igét hallgató buzgó lelkek látják a szószék fölött vagy közelében a karzaton könyöklő, bámuló, ásitózó, ide-oda ténfergő, fecsegő „híveket” — és valami méltán megbotránkozó lelki zavart, s a lelki befogadó készség súlyos gátlását okozza. A számkirakó táblák száma és elhelyezése legyen a legcélszerűbb, de nemcsak, hanem a tábla s főképpen a mozgatható betűk, számok színe és nagysága olyan legyen, hogy lehetőleg mindeki láthassa és elolvashassa. Visszatérve a padokhoz, szükséges elmondanunk egy pár fontos kelléket. Kényelmesek legyenek. Nem kívánjuk ugyan a külföldi atyafiaknál sok helyen látott párnázott padokat, de jó, nyugodt ülés essék benne. Legyen a láb alatt lepadlózva, ne egy szál deszkán lebegjen az ember felálláskor, ami alatt sok helyen sok éves

szemét is összegyűl. Vagy esetleg a hideg téglán állanak. A kalaptartó fogas a férfiak padsorában megint célszerű. Különb, bár legtöbb helyen nők járnak nagyobb számmal templomba, mégis a szimmetria kedvéért is szét van osztva a férfiak és nők külön padsora kétfelé. A kálvini puritánsággal jobban egyezik, ha külön ülnek. Mindazáltal, ha a nők nagyon sokan vannak, átülnek a férfiak padsoraiba is. Ha pedig mód van rá, mindig több padot hagyjunk a nőknek. E tekintetben is gondosaknak és ügyeseknek kell lennünk a harangozókkal és egyházfiakkal együtt. Nagy ünnepeken és vasárnap délelőtt azonnal tudjunk pótpadokkal egy sereg embernek ülőhelyet készíteni. Legyenek ezek a torony aljában, vagy a cinteremben bőven készenlében. Ne vessük oda mereven: „máskor miért nem jönnek a templomba?” Mindig örömlünk, ha jönnek, mindig szomorodjunk, ha nem jönnek. (Mert bizony az ellenkezőre is vannak példák.) — Ne legyenek megkülönböztetett ülőhelyek. Hány gyülekezet életét megmérgezte már a szörnyű versengés; ki ül az első padban, vagy itt és ott? Istentől vett ajándékul tekintem, hogy a gyülekezetünk az új templomban egyáltalán nem ismer rangsort az ülőhelyeknél. Mindenki ülhet és ül is bárhova. Az utakon leterített szőnyegek nélkül meglehetünk, de városi gyülekezetben azt is megtehetik.

Azonban már az elemi emberi kényelemhez tartozik a fűtés, aminek egy templomból sem szabad hiányozni. Teljesen negligálhatjuk azt a rest és obscurus kifogást, hogy: az őseink is megtudtak lenni hideg templomban. Először is régen is voltak fűtött templomok. (Bezzeg fűtöttek a mulatóhelyeken minden időkben!) Azután meg, ahol nem fűtöttek, nem jól tették. Igenis az ősök közül is nagyon sokan emiatt nem mentek télen a templomba, vagy akik kitarotáltak, azoknak csak egy része bírta ki baj nélkül. De hányan szereztek ott hűlést, mindenféle bajt és

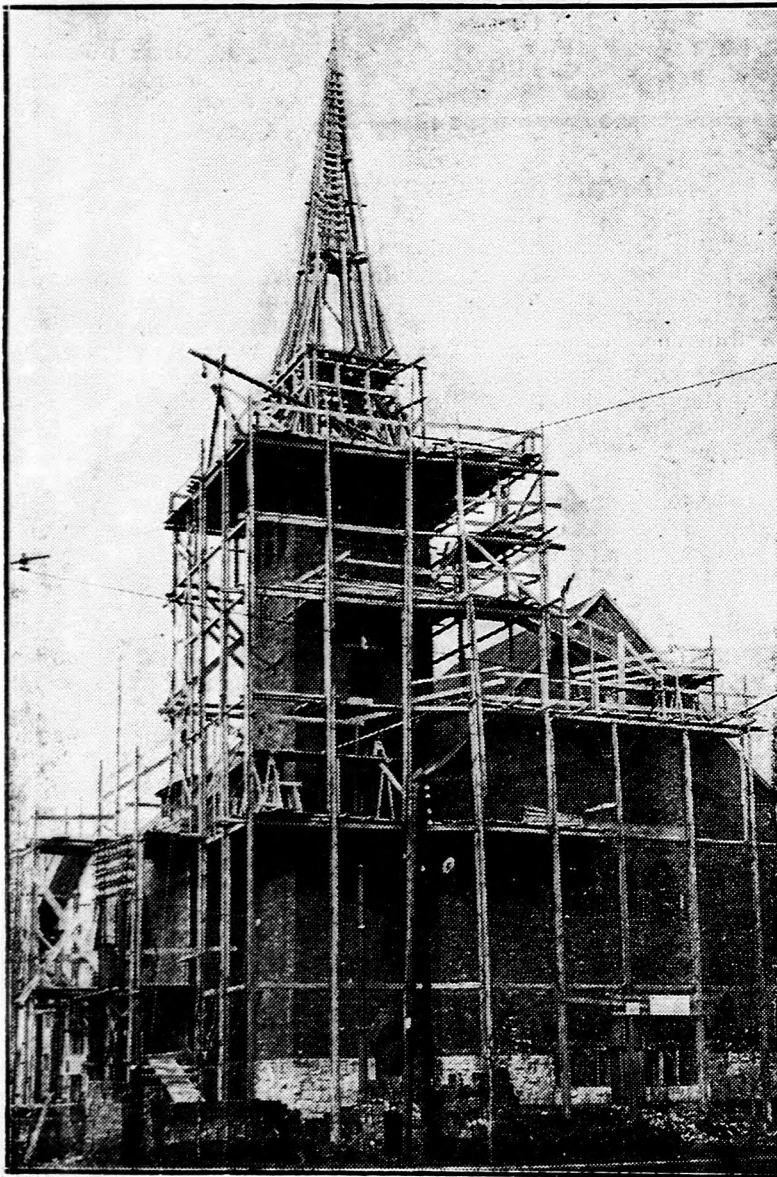
nyavaját, vagy tetézték a meglevőt. De hát már nem panaszkodhatnak — lévén a sirban. Sohasem felejttem el, hogy megkínóztak bennünket, kis iskolásgyermekeket, nagy teleken, farkasordító hidegben, vasárnapoként a fagyos templomban. Nem hiszem, hogy ad maiorem Dei gloriam. A jó pásztornak és presbiteriumoknak gondot kell viselni a bárányaikra mindenféle módon. Hogy boglyakemencével, kályhával, kazánnal — szalmával, lával, szénnel, gázzal fűtnek az mindegy. Hol, hogy lehet.

A fűtés után a világítás. Valami babonás félelem akadályozta sok helyen a templom világítását. Emlékszem, mikor a felvidéken vezető emberek is megrémültek és megborzosgtak, mikor egyik falusi lelkész be merte vinni az esteli istentiszteletre — a petróleum lámpát. Természetesen még villanyvilágításnál is kerüljük a gyertyaformájú égőket. Csillárok sem szükségesek. A lámpák sima, egyszerű ki-

vitelűek lehetnek, csak jól világítsanak, s egységes tónust alkossanak a templom egész berendezésével. Sem a túlélés fény nem jó, sem a misztikus félhomály. Ez áll az ablakon át történő nappali világitásra is. Szépek és jók a fénytörő üvegek, a katedrál üvegek, melyek míg egyfelől megátolják az ablakon keresztül való ki- és benézegetést, a besütő nap fényét megtörve és tompítva szétosztják. Református templomba, nyugodt, egyenletes, jó világítás kell, célja egyszerűen a látás, a biblia és zoltár olvashatása. A ragyogás nyugtalanít; a szándékosan borongóssá, félsötétté tett templom a misztikumokat kedvelő felekezetek templomait jellemzi. A mi egyházunk „kivált az igazságnak, mennyei világosságnak” egyháza akar lenni, s a lelkiekre nézve mindig csak azt mondja „mehr Licht!”

Dr. Danesházy Sándor.

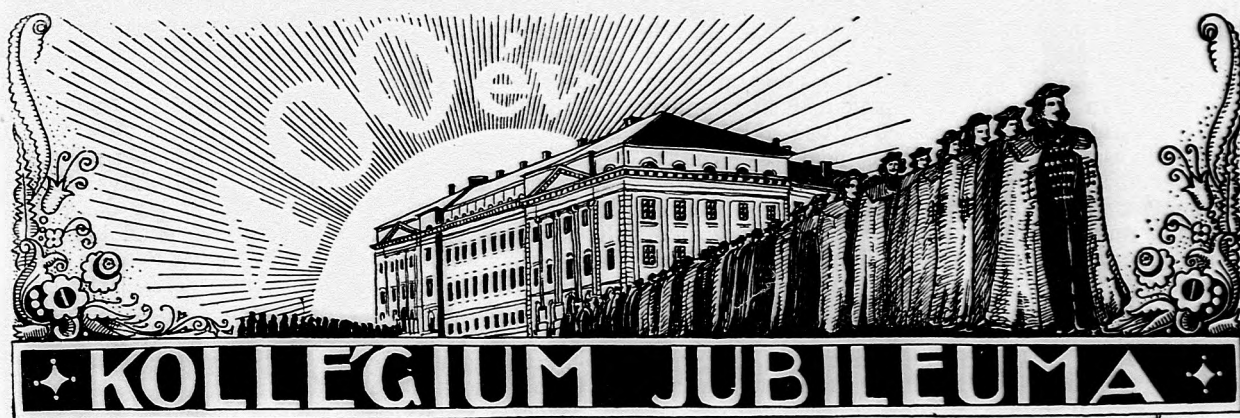
(Folytatjuk.)

A Debrecenben, Mester-utcán épülő templom.

Most épül Debrecenben az ötödik új templom. Pár évvel ezelőtt még öt temploma volt Debrecennek. Ez lesz most már a tizedik templom, amelyet előreláthatólag pünkösztre fognak megnyitni. A templom annak a Tóth Lajos debreceni kályhámesternek kegyes adományából épül, aki egész életének keresményét, minden vagyonát erre a szent célra már most, életében adományozta.

Templomaink. Amint már megírtuk, a „Debreceni Protestáns Lap” elhatározta, hogy 1938 januártól kezdve fényképfelvételekkel templomok ismertetését közli. Az ismertetést a debreceni Nagytemplommal kezdtük és folytatjuk tovább a beérkezés sorrendjében. Kívánatos volna, ha lelképásztoraink templomuk jólsikerült felvételeit és rövid leírását beküldenek. (A beküldött fényképről klisért készítettünk, amelyért négyzetcentiméterenként 6 fillér, tehát pl. egy 6×9 cm. nagyságú képért 3 P 24 fillér térítendő meg a lapnak.) Az ismertetés legfeljebb egy-egy oldal lehet. Hisszük, hogy új rovatunk bevezetése szíves fogadtatásra talál s kérjük a jó felvételeket és leírásokat.

Debrecen négyszázéves Kollégiuma.

Írta : Dr. Nagy Sándor.

(Folytatás).

...Este van. Az iskola csengettyűje hét órát csilingel. Emeleten és földszinten egymás után tárulnak az ajtók s a diák száz számra özönlik elő. Ez az idő a közös áhítat (précész) órája. Az apró diákok kezében égő gyertya, az világok a nagy hallgatóterem sötétségében. Az asztal két sarkán egy-egy égő gyertya, egyik a kántor, másik a prékó előtt. A diktátor-diák harsányan kiáltja meg a dicséret első sorát : „Reménységed emberekből...” A kántor ajkára veszi a dallamot s utána sok száz ifjú zengi sorról-sorra egyikét azoknak a ma már nem is ismert dicséreteknél, melyeknek egyszerű, cicomátlan gondolataiba eleink az imádkozó léleknek annyi mély és igazán áhítatos érzését tudták beleönteni. És zengett az ének... „Semminemű rendben, Ne légyen bölcsben, erősben, Sem fejedelmekben, Mert nincs idvesség ezekben, Hanem csak Istenben; Azért bízzál Felsőgedben, Hogy élhess mennyégben.” Az ifjak gyülekezete már a hatodik verset éneklés zárja. Feláll a prékó és imádkozásba kezd. Előtte kitárt könyv, noha nincs rá szüksége, mert az imádságot könyv nélkül tudja már, nemesak ő, de az egész gyülekezet. Századok óta hangzik változatlanul a szöveg s attól eltérni nem is szabad.

„Mi reménységünknek Istene! Hála adással magasztalnak a mi Lelkeink Tégedet, hogy eleitől fogván a Tudatlan emberi nemzetet a mennyei Bölcsességre oktattad és hogy minket a mi Szüléink mint valamely Sámueleket tenéked szentelnének, arra indítottad, a mi homályos elméinket, Istenféle tudós Tanítók által, a te esméretedre juttattad, több keresztyén oskolákkal edgyütt, e mi keresztyén oskolánkat megoltalmaztad, ebben mind tudományunkat, s mind pedig testünk táplálására való javainkat bőségesen kiszolgáltattad.”

Áldást harmatoz alá a szívekre az imádság, mint tikkadt mezőre a langyos permeteg. A fejek bűnbánatra hajolnak meg. S az imádság folytatódik :

„Mi Uram, mindezekre méltatlanok vagyunk, mert a te bosszúságodra, másoknak is botránkozásokra a mi életünket rendeltük. De kérünk tégedet, óh véghetetlen kegyelmű és nagy irgalmasságú Szent Isten, hogy a mi ifjúságunknak vétkeit és

egész életünkben való álnokságunkat meg nem említsed, sőt inkább lelkünk ismeretiben bűneinknek bocsánattyát pecsételd el.”

Ez után az imádság szövege a kérésbe hajlik át. Könyörög a gyülekezet azért, hogy adjon neki Isten kegyes életű és tiszta tudományú tanítókat, azoknak pedig „könnyű és hasznos útát” a tanításban, maguknak pedig a tanulásban, hogy így „naponként való fáradozásuknak gyümölcseit bővebben” tapasztalhatassák. Könyörög a gyülekezet a városért, az ebben és ezenkívül lakó pártfogó urakért; ezeknek érettek való „dajkázkodását” jutalmazza meg Isten itt e földön, s majd az egekben.

„Minket pedig — hangzik az imádság záró szövege — tiszta tudományú szent étellel és igaz atyafiúi szeretettel ruházz fel, hogy tudományunk legyen virágzó és termékeny a hitnek gyümölcseivel, mellyekből esmérteszünk meg a Krisztus igaz tanítványainak lenni. Készítess minket naponként Szent Lelkednek általa, hogy midőn elhívándasz, az ördögnek és az Antikrisztusnak Országát rongthassuk nagy bátorsággal, a Krisztusnak pedig Anya-Szent-Egyházát nevelhessük és gyámolíthassuk. Evégre ez éjszakában és életünknek minden napjaiban Atyai szent kezdedben ajánljuk egészen mi magunkat; birjad azért és igazgassad minden mi dolgunkat, adjad, igaz hitben érthessük el koporsóinkat. Így cselekedjék mi velünk és a Te egész Izráelleddel. Ámen.”

Az imádság után még pár énekvers, majd a gyertyák egymásután kialusznak. Az ifjak kamráikba osonnak szét, hogy elköltsék szükös vacsoráikat s elvégezzék sürgős tanulmányi dolgaikat még az esti kilenc órakor megcsendülő harangszóig. Mert azután már mindenkinek alvásra kell térni. Az egész iskolára sötétség és csend borul, csak az örökös vigilek patkós eszímái kopognak az árkádok alatt.

...A régi diákeletet előttünk a romantikának színes köde burkolja be, pedig az alatt — közlő tekintve — nagyon is a szürke mindennapiság és az élet küzdelmének prózaisága vonul meg. Hanem, hogy ebben a jellemképzésben, az életre felkészült-ségnek hatalmas nevelő eszköze rejlett, az bizonyos.

Valóságos hős a régi diák, aki jövője jobb sorsát hihetetlen küszködések árán váltotta meg. Kivált táplálata körül szenvedett sok nélkülözést. Szőnyi Benjámint, a kiváló egyházi író és esperes, a maga emlékiratában így emlékezik meg a Kollégiumban töltött éveiről: „Debreczenben togátus diákká lettem az 1735-ik esztendőben. Expectans deákoeska voltam két esztendeig, mely idő alatt többet ettem főttel, mint főttel: sok százszor vertem el éhem a kenyér héjjal. A mikor főttel ettem, a nem volt egyéb lenesénél: mert heten lakván egy házban, sor szerint mindennap egy-egy krajczárt adtunk lenesére, melyet a mendikáns utczákon fels alá járva imitt-amott megfőzetett.” Es ez nem egy ember sorsának különleges rajza, hanem általános kép, melynek tónusa mások esetében talán még sötétebb. De épp ez volt a régi iskola kezében a jellemképzésnek drasztikus bár, de bámulatos eredménnyel ható eszköze. Aki a nélkülözések, a küszködések s az önerőre támaszkodás kemény tortúráját sikerrel állta ki, annak számára az élet már csak jobb sorsot tartogathatott. Így nevelődött hitében kálvinistává, világnézetében puritánná, szellemében józanná s az életlehetőségek iránt igénytelenné. Ezért lett, hogy a nyeglegesnek s az élettel való felszínes megalkuvásnak semmi fajtáját nem ismerte. Az egyoldalú és a tömegekre szabott nevelésből fakadó hibáit, pl. a szegletességet, a modorosságot, a gondolkodásbeli önállóságot csipkedhette bár a kényes izlésű Kazinczy, elítélhette a finom érzésű Kölesey, de a mögöttük rejlő értékek, az őszinteség és a nyíltság, a meggyőződésbeli szilárdság és az ember szereteten nyugvó türelmesség erényeit mindkettő dicső szavakkal méltányolja. Még Csokonai is, akinél pedig emberileg eléggé érthető volna, ha az iránta ügyvéltlen méltatlan elbánást mutatott iskolával szemben talán több-kevesebb elfogultságból sújtó kritikát használhatna, különösebb melegséggel emlékezik a Kollégiumról, mikor arról van szó, hogy miben van az ő ereje az élet sok csalódásainak elviselésére. „A leghasznosabb tudományom — írja itt —, melyet a Kollégiumban tanultam meg, ez, hogy nem lehet talán a szerencsének olyan állapotja, melyben meg nem elégednék.”

S a mult a jelennek prédikál.

(Folytatjuk.)

Karai Sándorné alapítványa.

A jubileumi év első nagy alapítványát meghozta. Özv. Karai Sándorné Szentkirályi Tóth Ida házat és 20,000 P-t a Kollégiumra hagyta szegény tanulók felségítésére.

Karai Sándor, éppen a napokban, február 23-án volt két éve, hogy elhunyt, a gimnázium tanára, igazgatója, majd a Kollégium igazgatója volt; több mint ötven évig szolgálta a Kollégiumot. Mikor kérdezték tőle, hogy miért szenteli minden idejét a Kollégiumnak, azt felelte, hogy így sem tudja meghálálni, hogy felnevelte, pedig csak két évig volt kollégiumi diák; két évért ötven év munkájával fizetett.

Ugyanez a szellem lelkesítette nemeslelkű feleségét is. Igazi felesége, hűséges segítőtársa volt urának. Kiváló izlésével a főgimnázium szép épületénél s annak felszerelésénél segített sokat az urának;

intelligens gondolkozásával a Kollégium ügyeinek intézésében sokszor beszélhette meg az ügyeket férjével. És most a Kollégium szeretetében is méltó társa lett.

Szép alapítványával a Kollégium nagyasszonyai közé méltán írhatjuk nevét. Balogh Ferenc, a Kollégium nagynevű tanára és történetírója „A debreceni református főiskola alapítványi törskönyve” 404. lapján ezeket mondja: „A debreceni Kollégiumnak jötevői közt három nő tündökölt elsőrangú csillagként, ú. m.: Kenesseiné Szondy Zsuzsanna (1750, Pápa), Szombatiné Veresmárti Zsuzsanna (1805, Debrecen) és Hegyiné Józsa Eufrozina (1905, Debrecen). Századokban születnek ily megszélesítésszerű nagyasszonyok, bibliai vallás, tudomány és tanulóifjúság dajkái.”

Kenessey István a dunántúli református egyházkerület első főgondnoka volt, meghalt 1751-ben. Már ő is tett 1743-ban 5000 rhénes forintot táptintézetű alapul. Felesége, Szondy Zsuzsanna az alapítványhoz 1752-ben 10,000 forintot csatolt. Később, mikor másodsorú férjhez ment gróf Castiglione ezredeshez, újra adott 2000 forintot, majd 1500 forintot, hogy abból az alapítványt kezelő professzornak évi 20 forint, egy szenátornak, aki az alumnusi tőkét kezeli, szintén 20 forint jusson; a többi kamat mendikánsoknak ruhára és könyvre adassék. Összes alapítványai 85,000 forintra ruhtak, ennek az alapnak kezelésére 4 kúrátort nevez ki Dunáninnen és Dunántúlról s ezek részére is hagyott 4000 forintot.

Szombati István 1753-ban iratkozott be deáknak, később Debrecen főbirája volt, 1810-ben halt meg. Feleségével együtt tettek 1500 rhénes forint alapítványt, özvegyé 1810-ben 10,000 forintot árvák részére, majd újra 20,000 forintot az egyház szabad rendelkezésére. Ebből az utóbbiból és a Sárói Szabó-alapból állították fel 1839-ben a második jogi tanszéket, melyet 1847-ben Búzás Pállal be is töltöttek. Az alapítványt az egyház kezeli; az egyháznak tett külön alapítványokkal együtt hat alapítványa volt 45,949 forint 24 kr. értékben.

A harmadik nagynevű alapító, Hegyi Mihályné Józsa Eufrozina. Hegyi Mihályné a Degenfeld-család jogi tanácsosának volt a felesége, a Degenfeld- és Tisza-családok női tagjaival meleg barátságban volt. A református egyetemre előbb 2000 K-t írt alá, de látván a mozgalom terjedését, nyugtalan lett, hogy talán keveset ajánlott fel ilyen nagy célra. Elment Balogh Ferencéhez, akivel bizalmas barátságban volt s amikor Balogh Ferenc megmagyarázta neki a mozgalom célját, azonnal 40,000 K-t csatolt a 2000 K-hoz s megbízta rögtön Balogh Ferencet az alapítólevél megírásával. Később még hat alapra összesen 60,411 K 48 fillért adományozott. A Kántusnak, a Dóczi-intézetnek is adott; a gályarabok emlékoszlopát is ő készítette.

Ezekhez a nagyasszonyokhoz méltán sorakozik tehát Karai Sándorné is nemes adományával, mert a ház becsértéke szerint alapítványát 42—45,000 P-re tehetjük.

Áldott legyen a nevük emlékezete.

A kollégiumi alapítványok története a Kollégium nevének varázsát, a Kollégium iránt való szeretetet, ragaszkodást számtalan gyönyörű nyilatkozatban és tettben mutatja meg.

Az újabb nehéz gazdasági helyzetben mintha

csökkent volna ez a nemes áldozatkészség. Megnyugtatólag és biztatóan hat, hogy a mai korban is akadnak nemes lelkek, hogy nem halt ki a Kollégium iránti szeretet, hogy ma is tudnak áldozatot hozni a Kollégiumért. Bárcsak a jubileumi esztendő sok ilyen nemes szívet mozgatna meg s a régi alapítványok felélesztésével, új alapítványok létesítésével, vagy a külön jubileumi alapítványhoz való adakozással pótolhatnák a Kollégium régi vagyoni erejét, hogy az ifjak segélyezéséhez ismét a régi nagy összegekkel járulhatnánk hozzá. **Jakucs István.**

Balogh Ferenc-alapítvány.

A református Kollégium intézőtanácsa fellesztette a Kollégium híres tanárának, történetírójának, aki az Alapítványok törzskönyvét összeállította s akinek több nagy alapítvány is (mint pl. a Hegyi Mihályné-alap) köszönheti létrejöttét. A Balogh Ferenc-alapítvány, amelyet 1906-ban 40 éves jubileuma alkalmával a tanítványai adtak össze, 2000 K volt. Rendeltesse az egyháztörténelemben legkiválóbb theologus jutalmazása volt. Első ízben 1909—10. évben Herpay Gábor, mostani vármegyei főlevéltáros kapta meg az ösztöndíj kamatát. Az intézőtanács március 2-án tartott ülésén 1000 P-vel az alapítványt felélesztette, mert úgy találta, hogy a Balogh Ferenc neve nem hiányozhatik a Kollégium alapítványainak névsorából.

A Kollégium ezzel maga is jó példával jár elől a régi, elértéktelenedett alapítványok felélesztésével.

„Soltra-alap refundálása.”

Lapunk zártakor kaptuk az itt közölt levelet:

A tiszaroffi lelkészi hivatal.

37—1938. szám.

Főtiszteletű és Méltóságos

PÜSPÖKI HIVATALNAK

DEBRECEN.

A debreceni Kollégium anyagi támogatásában négy éven át részesültem tanuló koromban, mint Soltra-alumnus, soha el nem múltó hálámat óhajtom törleszteni, midőn a pénz elértéktelenedése folytán tönkre ment egykor nagyértékű és nemescélú Soltra-alapítvány jelenlegi értékének növelésére 1000 P-t, azaz Egezer pengőt ajánlok fel a következő részletekben:

1. Készpénzben egyidejűleg küldök	300.— P-t
2. Még ez év folyamán	200.— P-t
3. Az 1939. évben	250.— P-t
4. Az 1940. évben	250.— P-t

Hálás szívvel tett ajánlatom elfogadását kérvényezem

Tiszaroffon, 1938 március 8-án

kész szolgálattal;

P. H.

Németh Vince sk.,
református lelkész.

Soltra Alajos éppen 1848-ban volt főiskolai szenior. Később ráckevei lelképásztor lett. 1887-ben

20,000 forintos alapítványt tett hittanhallgatók tápintézet ellátására és segélyezésére. Az alapító rendelkezése szerint elsősorban szegény fölművesek, iparosok gyermekei részesülhettek támogatásban. Az ösztöndíj évi kamata 2000 korona volt, amelynek áldásaiban ezek részesültek.

Ez az alapítvány is, mint a többi, elértéktelenedett, ezért érdemel minden elismerést Németh Vince kezdeményező lépése.

Nagy Imre: A diák költő.

A reform-mozgalmak kellős közepében élt és hamvadt el fiatal élete, alighogy kilépett az iskola padjai közül. Érdekes alakja annak a kornak, melyet az átalakulás robbant és feszít, az irodalomban pedig a mindkét nemzet kebelében lüktető romantika. Diák volt izig-végig: villogó szeme és érzékeny nemes lelke mohón fogadja magában a kor minden mozdulását, eszméjét és divatját. A verselő diák klasszikus figurája, akit a debreceni Kollégium nevel ténen megnyilatkozik, több, mint a versírás okos publicus praeceptora: költő, tüzes ifjú egyénisége szerint, kifejezője egy szenvedélyes rajongó kis társadalomnak s a vándorló, merengő, könyvei közé temetkező diáksorsnak.

NAGY IMRE

Nagy Imre alakját és emlékét egykorú szép-irodalmi folyóiratok, emlékbeszédek, barátok hátrahagyott írásai őrzik. Egy kis sziluett maradt róla a kor modorában. Úgyes baráti kéz, — talán egy kései rézmetsző diák — festhette rá egy tankönyv hátlapjára. Keveset lehet róla leolvasni, de tartásában, viseletében, homlokára biccenő csigas hajában, nagyallérú köpenyében, sőt még az arcmetszetében is van valami csokonaias.

Kisújszálláson született 1817 február 24-én. Atyja: Gulyás (Nagy) András, a keresztelesei anyakönyv szerint csak Gulyás András; a nagy nevet, melyet elődei egy század óta mellőznek, ő veszi fel újra. Szegény zsellér fiú, aki alsóbb iskolái után gazdag szellemi igényekkel vágyik, amint egyik naplószerű feljegyzésében írja: „a debreceni Minerva rózsákkal és liliomokkal ékes berkeibe”. 1832 őszén meg is érkezik Debrecenbe, ahol még most pompáznak javában Csokonai hervadhatatlan virágai, nemcsak a Nagyerdőn, amely Bakonya volt, hanem a Kollégiumban is, amely alig négy évtizede húzta meg bohém zsenije felett a drákói fegyelem harangját. Eminens diák lesz, aki magántanításokból él. Péczy József professzora veszi pártfogásába, mint fia instruktorát. Tehológiát és filozófiát hallgat és az akkori divat szerint többféle nyelven versel, ír köszöntőket, tanít, tanul, nélkülözések közt és betegeskedve. Országos, sőt európai hírű professzorai magukkal ragadják, bekerül néhány civis családhoz s hamarosan otthon is találja magát. Szülővárosából hozott puritán nevelés, tradíciólisztele Debrecenben csak kiteljesedik benne, jóltáplált humorral és diákos vidámsággal párosul. Versírásra Péczy buzdítja, megnyitván „Lant”-ját a tizenhét éves költő előtt.

Élete teljességgel a másokra utalt szegény diák élete, melynek nincs nevezetesebb fordulópontja. A gyermekkor tizenöt esztendeje után csak hét debreceni diákesztendő következik nagyváradi és helyköz-pályi — alig kétesztendei — nevelősködéssel fűszerezve. Nemsokára újra Debrecenben látjuk, hogy mint végzett theologus, a költészeti osztály tanítójává legyen a Kollégiumban. De már egy év sem kell neki, fiatal testét felőrli a szárazbetegség.

Arany Jánossal személyes ismeretségben volt. Éppen egykoriak, csakhogy Arany egy évvel később, 1833-ban kerül be Debrecenbe, félév múlva pedig súlyos pénztelen helyzetéből éppen Kisújszállásra menekül segédtanítónak. Nagyon sok vonás megtalálható benne, amit az ifjú Aranyról kapunk, csakhogy Nagy Imrében még sines meg az a végzetes neurotikus nyugtalanság, amely Aranyt később is annyi belső nagy szenvedésbe sodorta. Nagy Imre megalkuvóbb, jó diák, aki alig készül az életre kiszállni, legfeljebb ha egy-egy nagyobb vakációra: „Pénzemnek holdja elfogyatkozott, Egy árva fillér sinesen birtokomban, Szurkolnom kell az orditóriumban, Isten megvert, sorsom megátkozott. — Derűm selét borúra változott, Egy-két ütet tapló áll tarsolyomban, Mely pénztől duzzadt gazdagabb koromban, Mig még ünnep s civisgyerek hozott. — Koplalni baj, torkig lakozni jó! — Jövel hát várva-várt vakáció!” (Sóhajtás a szünidőhöz.)

Az ifjú Arany érzékenységét a művészet minden ága megkísérti s az élet száz vágya húzza, Nagy Imre élete és költészete teljesen elfér és eltűnik a kollégiumi élet berkeiben. Boldogságot adott neki egy-egy ünnepi legáció s jó volt esténként egy-egy diák-kompaniával a Ghilányi kiskoreszmában karcos vinkó mellett „symposion”-t tartani, vagy éppen Csokonai obscen rigmusait szoros baráti körben feleleveníteni. Mert Csokonai hagyománya él és virul egy évszázadon át, sőt egy s más szokásban még ma is érzik. A versírás mesterség, kötelesség, tanítják a poétai osztályban. A Kollégiumban pedig éppen nagy divat

volt verselni, latin nyelven is Horác és Virgil szellemében. Ezek a „Pallas Debreczina”-ban jelentek meg; a magyarul költők a „Lant”-ba írtak, a csokonaiás tréfás rigmusokat (a mai „Krónikák” előképét) a „Doromb” kéziratot újság őrzi. Nagy számmal akadtak azonban poéta doctusok, akik „komolyan és ünnepélyesen vették a dolgot”. Költőnk ezek közé tartozott.

A költészetben is a jó tanuló szerepét játsza. Ha teljes oeuvre-jét áttekintjük, legelőször is hatásokról, divatokról kell beszámolnunk. Annak a kornak a hatásai ezek, amelyben Vörösmarty géniusza uralkodott. Arany „a Vörösmarty aera lündöklő nyelvén lelkesült fiatalság legfellejtőbb képviselőjének” tartja Nagy Imrét, „aki az utolsó iskolás gyermek előtt is feledhetetlen sorokat zengett” (Hátrahagyott prózai dolgozatok 145. l.). Meg van benne Vörösmarty „lángképzetele” is, szellemétől nem tud, de nem is akar megszabadulni. Az egyéni érzések mélysége hiányzik még nála, ezért vannak dalaiban típus-élmények, ami viszont Bajzához viszi már közelebb, akinek tekintélyes egyénisége, irodalmi erkölce nagy tisztelőre talál benne. A divatban, cikornyákban, rokokós túlkapásokban, rövid, három-négy jambusos sorok kedvelésében Csokonaira emlékezett. Tanul, mert az ő kora még nem jött el; annak a nemzedéknek a hangján szól, amelybe már ő nem tartozik. De ebben a hangnemben születik meg az első Petőfi vers is. Ne csodálkozzunk hát, hogy hatások adják versei nagy százalékát. Érdeklődési körére, lelki világára, minden műhely-ízük dacára is rávilágítanak egy könyveik közé temetkező széplelkekre. Igazi arcát azonban nem ezek adják meg. Csak néhány vers, mindössze három rigmus, aminek halhatatlanságát köszönheti. Ezekben valóban önmagát adja, egy érdekes világot: a debreceni diák világát. Ezek: *Az utazó diák, Sóhajtás a szünidőhöz, Iskolai közviszsgálat után*. A végső két mű: az *Árpád* és a *Hattyúdál* már más világ felé szárnyal a tökély szépségével, amelyet sohasem érhetett el. (*Az Utazó diák*-ot, még pár éve e sorok írója is együtt kántálta a *Tihanyi echó*-val az elekción, Mácsai ujjongóan vidám muzsikájának szárnyán.)

Az irodalomtörténet az *Árpád* c. koszorús „balladá”-jáért fogadta magába. A ballada műfajkérdése ebben az időben még nagyon tág és tisztázatlan fogalom, ezt mi sem bizonyítja kézzelfoghatóbban, mint annak a nagy ballada iparnak a példái, amely a romantika hatása alatt megindult. Ennek egyetemes vágya a *történelem, a múlt*, „a haza minden előtt”. Ausztriából indul ki s a *Kisfaludy Társaságban, Regélőben, Honművész*-ben visszhangra és lelkes követőkre talál. Az osztrák-magyar romantika egyetemes és hivatalos nagy láza ez. Divat, mely minden irástudó jó hazafit történeti balladák írására kötelez. Hivatottabb művelői is akadnak (Uhland, Garay) és még a kritikát is a saját vizeikre hajtják. A megújulás láza ez, melynek sem a művészethez, de még s balladához is alig van köze. Egymást érik a pályázati hirdetések s egy ilyen pályázatból kerül ki győztesen a Nagy Imre műve, amely valóban remekmű is. Már beteg, ágya szélén ülve lázasan készítgeti a keretet, csiszolgatja a csinos trocheusokat. Vörösmartyra gondol, aki ott van a bírálók között és a Zalánból vett jellegével küldi el reményteljes művét. Aztán rögtön ágyának is esik. A debreceni gyorszekér három

nappal a döntés után 1840 február 9-én érkezik meg Fáy András levelével és a Kisfaludy Társaság ezüst serlegével, de Nagy Imre már január utolsó napján nem bírt tovább várni, „régí baja, a köhögés” megfojtotta.

A korai halálnak ezt az elnyomhatatlan csiráját hordozta már magában régen s verseit is átszőve ennek szomorú megérzése, titkos sejtelve. Ami örök egy hur peng verseiben: az a halálé. Érdekes, a mai húszéves költőknél lett újra ennyire aktuális ez a „halálos líra”. A fagyos sir víziója, hervadó arcok, lázak, könnyek telítik ezt a halálromantikát, mely nem is hasonló többé az egykorú mesterek elmúlás-élményéhez. A pusztulás kéjét fejezik ki, amelyről inkább emlékezünk a századvégi Komjáthy Jenőre, vagy Reviczky: „Halál előtt” ciklusára.

A műformák különös módon érdekelték s fel-tűnően nagy formakészséggel rendelkezett. Bajza tanítvány volt; azonkívül a költészet praceptorá, mint nagy őse: Csokonai: Kurta sorai épügy, mint disztichonjai fölényes bravúrral lejtének. A divatos műformákra iskolai példákat adott. (Madrigal, rondó, triolett, ritornell.) A hatások, túlkapasok ellenére is, vagy talán még ezek is támogatják azt a tényt, hogy Nagy Imre egy érdekes egyéniséget nyújt: a diákot, aki meg is hal, mielőtt más lehetne. Mintha megpecsételne, örökké akarná tenni azt a kort, amelyben még nem mindenkinek adatik meg így verselni. A tudomány személytelen, a költő személyisége ott él műve mögött testestől-lelkestől. Talán mások is eljutottak ideig, akiknek már híruk-hamvuk sincs. De ezt a néhány verset és Nagy Imre megható figuráját alig lehet elfelejteni. Nem csoda, hogy annyira szerette az az ifjúság, hogy egyéniségének varázsa túléli s fel-felbukkan sok évtized múltán is.

Halálhírére Jósika Miklós azt írja Péczynek, hogy a Kisfaludy Társaságban „nem maradt szem szárazon. Ő díszre fogott volna lenni költészetünknek, ez kettőzi a szomorú érzést, mellyel őt közülünk kiragadva tudjuk”.

Verseit először bátyja Nagy János adja ki 1846-ban: a második, teljes kiadást Szeremley Barna rendezi sajtó alá 1897-ben. Mindjárt halála után a Kisfaludy Társaság hozza néhány versét: „Nagy Imre emlékezete és versei” (Buda, 1841) címen. Ezekon kívül szavaló könyvek, antológiák, ifjúsági önképző társaságok őrzik korán eltűnt nevét. 1860-ban egy diák műkedvelő társaság emlékoszlopot állít sírja fölé a debreceni Cegléd-utcai temetőben. 1896-ban, a Millénium alkalmával elszavalják az *Árpád*-ját. De új század jön, új arcú diákság s belőle is az irodalomtörténet egy kis szakasza lesz csupán: a nagyok árnyékában, akikhez gyermek volt még s a későbbi nagyok mögött, akikkel már nem találkozhatott... Arany még hallgat, Tompa készülődik, Petőfi is most robbantja első zsongait s Nagy Imre kezéből már kiesett a toll. Az igazi kortársak nélküle nőttek meg, így kellett megmaradnia félig sem élt életben, társ-talanul: visszhangnak, diákköltőnek.

*

A négyszáz éves Kollégium megörökíteni készül nagyjainak emlékét, a jubileum boldog örömeiben. Talán nem érdemtelen és érdemtelen gondolni Nagy Imrére is. E sorok írója úgy érzi, hogy nagyon ott felejtettük őt egy elhanyagolt, gyomos sírban. Ha

félbemaradt, tragikus tehetség is, senki sem tartozott annyira a Kollégiumhoz, mint ő, mert onnan temették el. Állítsunk emléket a diáknak is, — mert ő sohasem lett más. A kollégiumi diák örök szimbóluma legyen, aki még ma is, a sírjában is, száz év után is megmaradt — diáknak.

Kisújszállás,

Kiss Tamás.

Három javaslat

a debreceni Kollégium 400 éves jubileumának előkészítése tárgyában.

1. Adjon ki az előkészítő bizottság az ötkötetes nagy munka mellett egy olcsó (20 fill. áru), a kis emberek százezrei számára megszerkesztett propaganda füzetet. Ne legyen ez nagyobb terjedelmű, mint egy naptár, tudja megszerezni a legszegényebb ember is, vigye el ez a füzet ennek az országos jelentőségűnél is nagyobb ünnepnek a fényét, melegségét és áldását a kunyhókba is.

2. Kössön szerződést az előkészítő bizottság egy arra alkalmas filmkészítő vállalattal az ünnep lefolyásának megörökítése. Lehetne annyi filmszalagot készíttetni, hogy még ebben az évben minden egyház megszerezhesse azt vetítőképes előadás céljaira.

3. Lépjen érintkezésbe az előkészítő bizottság egy alkalmas gramofon-lemezfelvevő-vállalattal az ünnepi beszédek egyes nagyjelentőségű részleteinek és az énekeknek megörökítésére. Hogy mit érnének számunkra a Kántus-lemezek az ifjúsági egyesületi munkában, az szinte felbecsülhetetlen. Természetesen itt már nem csak az ünnepi énekekre gondolok. Ezt egy kérdéssel tudnám megvilágítani. Mit érne most nekünk egy Baltazár-lemez? Ne engedjük át a feledésnek azt, ami nekünk értékes és drága! Tiszaroff.

Németh Vince.

Emlékbélyeget a 400 éves jubileumra!

Nemrégiben diákjainkkal Vizsolyban voltunk és egy egyszerű földműves így szólt hozzánk: be'jő, hogy az urak eljöttek közénk, legalább látjuk, hogy vagyunk!!... Kifejezte azt is, hogy a körülöttünk levő nagy felekezeti békéltetésben, harcokban, nyomásokban, új erőt jelent nekik, a debreceni öreg Kollégium húsz életerős és letterős diákjának a látása. Vizsoly az a hely, ugyanis, ahol Károli ki nyomatta az első magyarnyelvű bibliát. Az összezsúfolt, szegénnyé lett, kálvinista gyülekezet sóhaját tolmácsolta szívünkbe, az egyszerű presbiter földműves. Irtózatos küzdelmek árán élnek, szörnyű tusakodásokat vívnak, a körülöttük levő tengernyi bajban ezek a szigeteket alkotó kis református gyülekezetek.

Nekik elég egy csapat, árvalányhajás debreceni kollégista cserkész arra, hogy lankadó hitük új szárnyakat kapjon. Nekik elég egy kellemesen eltöltött este arra, hogy csüggeddő erejük, újból lendületet kapjon; húsz kollégiumi diák látásából. Mily egyszerű igény és mily gyönyörűségeen mély és nagy hit ez! Igazi magyar sors! A régi nagy Kollégium varázsa ez! A régi nagy és erős Debrecen hatása ez, mint kálvinista fellelgyár; mely a szabadság, a függetlenség és az igazság védelmezője volt; és az ma is!! Elég a távollevő, szigeteken élő kálvinista kisebbségnek az, ha a nagy és hatalmas Debrecennek, a kálvi-

nista Debrecennek csak egy csoportja viszi hozzájuk a gondolatot. Ők, a hamvából megéledő Phönix fiai által új életre, új küzdelemre kelnek. Elég a fellelvár egy-egy bástyáinak megvillanása előttük; a Nagytemplom ég felé tárt, két hatalmas karjával; a nagy Kollégium impozáns, erőt és világosságot sugárzó homlokzatával! Mily hatalmas élmény; ezeknek, a vérrel, könnyel, munkával és imádsággal megszentelt, rendíthetetlen bástyáknak a szemlélete. Ez a miénk, ez a mi várunk!!

Ha magyar a posta, tud mementoként kiadni apátságokkal és szentekkel stilizált emlékbélyegeket, kérnünk kell nekünk pedig azt, hogy adjon ki Nagytemplom és Kollégiummal ékesített bélyeget is. Adjon ki Méliusszal, vagy más magyar református hőssel! A magyar közművelődésben, a magyar sors jobbirányú kialakításában, az igazság és szabadság védelmezésében, van olyan szerepe a debreceni Kollégiumnak, a debreceni Nagytemplomnak, hogy ezt méltányosnak tartsuk.

A debreceni Kollégiumnak, a Nagytemplomnak bélyegeken való megőrkítése, világszerte osztatlan érdeklődésre és öröme tarthat számot, mert szerepét a földkerekség minden, valamire való műveltségű népe ismeri.

A kis szigetek és tengerek lakói pedig, hadd éljék át az édes örömet, hogy nekünk is van dédelgetett, féltve őrzött kincsünk, bástyánk, fellelvárunk és világító fáklyánk! A debreceni Nagytemplom és Kollégium.

Hadd érezzék, hogy ott se és sehol, nincsenek egyedül, van erős várunk, az Úr és az Ő megszentelt helyei!

Somorjai László.

I R O D A L O M

HATTYUDAL.

(Csak néhány nappal a költő halála előtt.)

Meddig ülsz még földi kín homálya,
Meddig még elhervadt arcimon?
Nyíl-e bekeintő égi pálya
Túl kiszenvedett fájdalommon?
Hajh! rövid lét hosszú bánatoddal,
És le Isten sujtoló karoddal.

Pillanatalnyi kéj virult előltem,
Szívdereű tavasz sugarain,
Napjaim közé reményl ha szölttem,
Dull csak, és csak mindig szikla-kín
És kín s kebel, amíg így vívának
Szép reményim elfogyatkoznak.

Nap jön és megy és a hervadásnak
Lángkönnnyűi forrnak arcomon,
És időtlen hantot kínok ásnak,
Irgalom nincs írva sorsomon;
Életem lezajlik habzajával,
Béborítva lengő játjólával.

Reng szívem, mint hullámverte sajka,
Bennem elfagy minden érzemény,
Néma, zárt az elhalónak ajka,

Szemfedője gyászbahullt remény.
Szemfedőm remény-gyász; oh reméltem
És csak harcot, ronló harcot éltem.

Meghalok: jön eljegyző halálom,
És rideg honába eltemet,
De szelíd lesz a közös nagy álom,
Testvér tesz le sirba engemet,
S míg lefordul szép korom virága,
Földéről reám a hit világa.

Vágyim, és szívképek, kik valátok:
Oszlotok, kihűlt a hő kebel;
És ti egy-két tiszta, hív barátok,
Búsán állotok, mint síri jel.
Hull a könny a hampadó porára:
Alszik ő, nem ébred föld zajára.

NAGY IMRE (1817—1840.)

KOSSUTH LAJOS LELKE.

Házunk felett sűrű, sötét
Felhő szárnya lebben:
Kossuth Lajos lelke lebeg
A nagy fellegekben.

Haza szállott, megnézi, hogy
Rab-e még hazája?
Mért zokog a bérc, a róna,
Tisza, Duna tája.

Kossuth Lajos, édesapánk,
Nézz le ránk az égből,
Mi maradt az ezeréves
Régi dicsőségből.

Ejts egy könnyet a szívünkre
Amikor sóhajunk...
Tán az a nagy igaz Isten
Mekkönyörül rajtunk.

BAJA MIHÁLY.

Polgári Gáspár: Mérges golyóbis, magyarabban magyar vitéz meggyászlásra méltó mérges káromkodása. (A reformáció és ellenreformáció korának evangéliumi keresztyén egyházi írói. VIII. szám.) Kiadja: Dr. Incze Gábor. Budapest, 1938. 32 lap.

Polgári Gáspár losonci református lelkipásztornak 1706-ban kiadott kis munkája ma is nagyon időserű bűnnel, a káromkodás bűnével foglalkozik. Mintha korunk katonáiról írta és mintha korunk katonáit intené a ma tábori prédikátora: „Minden keresztyén nemzetségek között véres könnyhullatásra méltóbb a magyar vitéznek földünket árvíz módjára elborító káromkodása, mennyi ezer szegezi mindennap (mint a szent nyelvben vagy) áltaj

a Jehovának nevét...” Akkor is lerongyolódott, iga alatt nyögő, nyomorult nép volt a magyar. Ma is az és mégis káromolja azt az Istent, akitől egyedül várhat szabadítást. Milyen jó egy-egy ilyen mindig aktuális, örökké modern könyvet elővenni és végig olvasni. Milyen jó lenne, ha ma is akadna valaki, aki a ma katonáinak adna kezébe egy ilyen könyvet a ma nyelvén írva. Feltámadást, egy ország feltámadását Istent káromló katonáktól sem Rákócziinak, sem csonka hazánkunk várni nem lehetett és nem lehet ma sem. Ezért kell oktatni, inteni és feddni a káromlókat írással és szóval. Legyen Polgári Gáspárnak ez a kis munkája példa a mai kor prédikátorai előtt arra, hogy a káromkodás ellen is küzdeni kell és küzdeni lehet, csak nem kell sajnálni a papírt és a fáradságot.

Megrendelhető Dr. Incze Gábor református vallásoktatási igazgatónál, Budapest, II., Török-u. 4. Fizetni csak a rendelt munkával együtt érkező csekkklapon kell.

A Kálvin János Társaság kiadványai. I. szám.
Mit akar a Kálvin János Társaság? Írta: Dr. Sebestyén Jenő, a budapesti Református Theol. Akadémia igazgatója. Budapest, 1936. 11 lap.

E legelső kiadvány 1936-ban, a Kálvin János Társaság megalakulásának évében jelent meg. Címe magába foglalja a Társaság célját: a kálvinizmus elveinek hirdetését és alkalmazását az emberi élet minden területére. Egyszerre akar végezni elvi és gyakorlati munkát. Elettprogramja nem a harc, hanem a komoly, nagyfelelősségű építő munka. Ellensége minden antikálvinista, vagy szektárius mozgalomnak, amelyek ellen már harcot indít, nem ugyan személyi, de elvi téren. Igénybe veszi e mozgalmak legyőzéséhez a munka, a propaganda, a szervezkedés és a sajtó minden fegyverét. Létezősultsága és szükségessége minden vitán és bizonyítgatáson felül áll. Szükségességéről így ír a szerző: „Az egyházak történelmi szelleme, elveiknek és igazságaiknak élő ereje magától és ápolás nélkül nem marad meg, sőt lassanként elhalványul, elszürkül és kivész, mint a nemesített növény elvadul, ha nem ápolják és gyümölcstermésére nem vigyáznak. Hát még ha azután a lassú elszürkülés mellett állandóan idegen szellemű teológiai irányzatok is fertőzik az egyház szellemét, mint nálunk és vetkőztetik ki eredeti és történelmi mivoltából, hogy azután teljesen legyengülve, a megízeltlenült sóhoz legyen hasonlónak, hogy haszontalan teher-tételévé válják az emberi életnek.”

A Társaság célkitűzéseinek ismertetése után magába foglalja a füzet a Kálvin János Társaság 60 pontból álló alapszabály-tervezetét.

Az első számú füzetet bárkinek szívesen *ingyen* megküldi a Társaság titkársága: Budapest, IX., Ráday-u 28.

A Kálvin János Társaság kiadásában a fenti füzetet kívül eddig a következő füzetek jelentek meg:

2. sz. *Isten szolgálója Kálvin János.* Írta: Dr. Sebestyén Jenő. Budapest, 1937. 16 lap. Ára: 40 fill.

3. sz. *A református vasárnapi iskola.* Írta: Dr. Csekey Sándor. Budapest, 1937. 36 lap. Ára: 50 fillér.

4. sz. *A református teológia jövője.* Írta: Dr. Sebestyén Jenő. Budapest, 1937. 18 lap. Ára: 40 fill.

5. sz. *Az egyházak és egyházi tisztviselők köladói.* Írta: Zugor István. Budapest, 1938. 19 lap. Ára: 60 fillér.

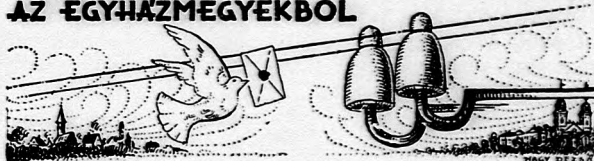
6. sz. *Az eucharisztia és az eucharisztikus kongresszusok református szempontból.* Írta: Dr. Sebestyén Jenő. Budapest, 1938. 12 lap. Ára: 20 fillér.

Előkészületben: *Az egyetemes papság lényege és jelentősége.* (Az 1936. évi januári konferencia előadásainak foglalata.)

Sajnos, helyszűke miatt nem tudunk minden egyes füzetet külön-külön ismertetni, de szeretettel és jó lélekkel ajánljuk ezeket a nagyon értékes füzeteket lelkipásztortestvéreink figyelmébe.

A füzetek bármely református könyvkereskedésben kaphatók. Megrendeléseket és az előkészületben lévő füzetre előjegyzéseket elfogad és részletes felvilágosítással szolgál a Társaság titkársága, Budapest, IX., Ráday-utca 28. szám. *Nagy Dezső.*

HIREK AZ EGYHÁZMEGYÉKBŐL

BÉKÉSBÁNÁTI EGYHÁZMEGYE.

A Köröstarcsai Református Nőegylet 1937. évi titkári jelentése. Nem dicsekvés hozott össze bennünket, hanem a számotadás, hogy elmondhassuk, hogy azon a helyen, ahová Isten állított bennünket, erőnköz képest megálljuk a helyünket! Próbáltuk az aránytalanul elosztott javakat kiegyenlíteni, ahol több van, eljuttatni oda, ahol azt nélkülözik. A mások és magunk felesleges fillereit váltottuk át téli meleg ruhára és cipőre, hogy betakarjuk vele sok szegény gyermek fázó testét és lelkét. A nyomor és szegénység rossz gondolatoknak és szavaknak szülője. Kevés ember tűri zúgolódás nélkül a sors csapásait! Az ilyen lelkek messzire kerülnek Istentől. Adományaink nemesak a testig, hanem a lélekig is eljutnak s ezek az adományok pedig arról beszélnek, hogy Istennek gondja van mindenkire s mikor ehhez a kérdéshez jutunk, mikor arra gondolunk, hogy Isten nagy gondoskodását az emberek iránt a mi kezünkbe tette le, sohasem lehetünk megalégedve. Amíg egy fázó, nyomorgó van, Isten mindig számonkéri nemcsak a testük jólétét, hanem a lelküket is. Mindig többre és nagyobbra törekedjünk! Próbáljuk a lelkeket is a nélkülözés okozta lerongyolódástól, lezülléstől megmenteni. Mert nagyobb érték a halhatatlan lélek, Istennek lelke, mint a jólétben duscalkódó test! Ezért nem lehet a Nőegylet munkáját soha befejezni. Lehet olyan jólét, hogy mindenkinek bőven adatik minden földi jó, de akkor is lesznek fázó lelkek, akikre meleg takarót, az isteni szeretet palástját kell teríteni!

Most, mikor beszámolok a Református Nőegylet 1937. évi munkájáról, legelőször hálát adunk Istennek, hogy jót tehattunk. Ő segített bennünket, hogy jó szándékainkat kifejezésre juttathattuk. Aki ennek nem érzi szükségét, nem érdemli meg Istennek földi

ajándékait. Az elmúlt esztendőök nyomorúságai megtanították kérni az embereket és szeretnők hinni, hogy adni is megtanultunk. Amilyen mértékben nőtt a nyomor, olyan mértékben emelkedett azok száma, akiknek segílyt nyújtottunk. Az 1937. év gazdaságilag jobbnak mondható, mint a megelőző; mutatja ezt az, hogy segílyt kérők is kevesebben voltak. Karácsonykor 139 gyermek kapott ruhát, 51 leányruha, 48 fiúruha, 10 pár csizma, 10 pár cipő, 36 leánykabugyi, 17 fiúing került kiosztásra. Úgy, hogy az egész évi bevételünk kevés kivétellel egészen erre fizettetett ki. Bevételünk, mint más években: tagdíjakból, teasték, működvelő előadások bevételeiből és adományokból gyűlt össze. Nagyobb adományokhoz juttattak bennünket: a főispán úr, gróf Czebrían Istvánné, a Hangya Szövetkezet, Hitelszövetkezet és a Község. A legnagyobb összeg ezek mellett is teastéink és előadásaink 40—50—60 fillérjeiből tevődik össze.

Adományainkat december 18-án osztottuk ki. Meleg kávét és kalácsot is kaptak a gyermekek. Az uzsonnához szükséges kalácsot, kávét stb. gyűjtőiven kértük. Még felesleges is maradt, aminek pénzértékét a pénztárba vettük be. Az uzsonnamaradékokat a szegényház lakói, menhelyes gyermekek és négy szegény család kapták!

Örvendetes emelkedést mutat a tagok száma. Előző években legfőképpen a rossz viszonyok miatt nagyon megapadt a tagok létszáma. 1936-ban 63-an fizették be a tagdíjat, ezzel szemben 1937-ben 86-an. Választmányi tagjaink hívogatták közénk az új tagokat, akik közül sokan azért nem voltak még tagok, mert senki sem hívta őket. Ezért jó lenne ezt a munkát továbbfolytatni, hogy ez a szívünkhöz nőtt Nőegylet minél erősebb, minél életképesebb legyen!

E rövid kis beszámoló után mondjunk hálateljes köszönetet a fáradságot nem ismerő, szívvel lélekkel végzett munkáért!

Most pedig emlékezzünk Arany Gusztáv, volt lelkipásztorunkról. Arany János örökszép sorai jutnak önkéntelenül eszembe: „Hullatja levelét az idő vén fája...” A természet örök rendje hatalmas rétegben teríti e vén fa alá a megérett emberi életet s a mi parányi létezésünk képtelen az örök megújulás vigaszával tekinteni ezt a folyamatot. Hiányt érzünk, veszteséget panaszolunk, fájdalmat idézünk ma is, mikor Arany Gusztávról emlékezzünk. A magunk életbajait siratjuk mindig a mások elmúlásában. Azért van az, hogy az a veszteség érint bennünket a legmélyebben, amely közélünkben élőknek távozásával jár! Ez a kis társaság a családfőt veszítette el Arany Gusztáv halálakor. A pásztor nélkül maradt nyáj búsongása azért olyan fájdalmas. A határozott világszemlélet harcosa hagyott itt bennünket, kik mindig éreztük, hogy a határozott, néha kemény szavak meleg, hívő lelket takarnak. A befelé élő ember zárkózottsága, élet-szenvedéseinek jótékony palástja volt, de áttűzött rajta a szeretet rokonérzése minden emberi nyomorúság iránt. Legyen emlékezetünk jótett, puha takaró Arany Gusztáv megdicsőült lelke felett!

A visszaemlékezés tiszteletadása után hadd legyen első szavam otthonára talált új lelkipásztorunk: Papp Gábor meleg köszöntése. Testvéri lélekkel megyünk elé a felénkvezető úton, hiszen

közös munkára hív bennünket egyesületünk nemes célkitűzése. Üdvözlésünk nemcsak őszinte tiszteletadásunkat jelenti új vezetőnkkel szemben, hanem komoly munkakészségünk felajánlását is. Jölesik hinni abban, hogy az ő fiatal munkabírása, jó szíve, példaadása, testvéri közösségé fogja avatni ezt a mi egyesületünket.

BEREGI EGYHÁZMEGYE.

Gyülekezeti munka Vásárosnaményban. A Ker. Ifjúsági Egyesület január hó 16-án igen szépen sikerült szeretetvendégséget rendezett a helybeli szegény-családok megsegítésére. Az egyesületi tagok által kitűnő betanításban előadott szavakat és szindarabokat Kelemen Gyula esperes-lelkész imádsága vezette be. A szeretetvendégséget Román László segédlelkész, az egyesület vezetője rendezte.

A Református Leányegyesület tagjai részére háromhónapos himzőtanfolyamot rendeznek Kelemen Gyulané, az egyesület elnöke és Janka Rózi állami iskolai tanítónő.

A Református Nőegylet folyó év március hó 1-én, húshagyó kedden este kitűnően sikerült műsoros előadást tartott, melynek jövedelme a szegény-családok támogatására fordítatik. Az estét Dr. Seeborg Béláné elnöknő rendezte.

Közös lelkési konferencia. A beregi, nagykarolyi és szatmári egyházmegyék lelkipásztorai folyó év május hó 19-én közös konferenciát rendeznek Mátészalkán Dr. Ravasz László püspök, az ORLE elnökének részvételével.

Községek monográfiája. Kelemen Gyula esperes és Dr. Szűcs János tanfelügyelő minden népiskolai tanítót elköteleztek a működési helyül szolgáló község monográfiájának megírására. E kortörténeti munkák Kelemen Gyula esperes felülvizsgálata és jóváhagyása után a növendékek részére tanítási anyagul fognak szolgálni.

Szociális munka. Kelemen Gyula beregi esperest a Háziiparosok és Iparművészek Szövetkezete országos elnöknek választotta meg. E megválasztáshoz jelentős mértékben hozzájárult az a körülmény, hogy az új elnök által vezetett Beregi Háziipari Szövetség, melynek működési tere Vásárosnamény egész vidékére kiterjed, ezidőszertint hétszáz családnak ad állandó munkaalkalmat.

Külmissziói szolgálat. Virágh Sándor külmissziói lelkész folyó év március hó 6-án, vasárnap este 6 órakor rendkívül élvezetes, vetített képekkel kísért előadást tartott a vásárosnaményi hívek részére, kik jelentős adományokkal támogatták a külmisszió ügyét.

DEBRECENI EGYHÁZMEGYE.

A „Biharnagybajomi Református Leányegyesület” szellemében megújodva febr. 20-án este a Nép-kör nagytermében szépszámú közönség előtt, nívós műsorostély keretében mutatkozott be. Az ünnepély gyülekezeti énekkel és imával kezdődött. Majd a Leányegyesület vezetője: Ördög Lajos református lelkész mondott ünnepi beszédet, melyben ismertette a Leányegyesület fontosságát, munkáját s a megjelentek jóindulatába és pártfogásába ajánlotta az egyesületet a jövőre nézve is. A műsor többi részei: szavatok, rövid, leányok számára írt szín-

darabok és énekszámok voltak. A gondos betanítás, a szorgalmas tanulás, az ügyes előadás meg is nyerte a közönség osztatlan tetszését. A nemcsak lelkiekben, hanem anyagiakban is jól sikerült ünnepélyért legyen köszönet a vezetőknek és dicsőség Istennek!

A debreceni Kossuth-utcai egyházzsoltári templomi ünnepélye és vacsorája. Folyó évi február hó 27-én, vasárnap d. u. 5 órakor a debreceni Kossuth-utcai református egyházzsoltári vezetősége nagyszabású templomi ünnepélyt rendezett, amelyen ott láttuk a debreceni egyházi élet minden számottevő tagját. Dr. Szász Imre monostorpályi lelkész, a debreceni egyházmegye esperese mondott ez alkalommal mélyen szántó beszédet, amely mindvégig lebilincselte a kitünő szónok előadásában gyönyörködő közönséget.

Pásztor Lajos tanító művészi és méltán elismerést érdemelt szavalata után Dr. Szász Imréné, az esperes felesége adott elő Szabó Emil zenetanár orgonakiséréte mellett megkapóan finom orgánummal mélyen átérzett és művészi tökélyvel megszólaltatott egyházi énekeket.

A kitünően sikerült és magasszínvonalú ünnepély méltóképpen illeszkedett bele a kívül-belül megújított és páratlan művészi izléssel berendezett templom külsőségeibe.

Ezt követően a Kossuth-utcai egyházzsoltári Női Bizottsága a Kollégium dísztermében 250 teritékes vacsorát rendezett, amelyen Dr. Makkai Sándor volt erdélyi püspök, egyetemi ny. r. tanár tartott előadást. A XXIII. zsoltár 1. versének elénekélése és Baja Mihály vezetőlelkész magasszínű imádsága és üdvözlő szavai után az országos nevű előadó az egyház igazi lényegére mutatott rá az illusztris közönség előtt. Az egyháznak nem a pillanatnyi létformái a fontosak — mondotta —, mert ezek mögött egy örökérvényű és örökigényű valóság az a láthatatlan egyház, amely a választottak közösségéből áll. Különösen tudatában kell, hogy legyen annak, hogy mi az egyház tulajdonképpeni lényege, a debreceni református egyház, amely nemcsak a határokon belül, de azokon túl is a magyar reformátusság fellegrádjává vált a múltban és erőssége kell, hogy legyen a jövőben is. Dr. Szász Imre esperes imádsága zárta be a nagy tetszéssel fogadott előadást. Utána meghitt hangulatban és a legteltesebb siker jegyében folyt le a vacsora, melyen a Női Bizottság tagjai által összegyűjtött pompás enni-italokat az egyházzsoltári Leánykörének tagjai szolgálták fel. A szép anyagi bevétel az egyházzsoltári szegénygondozási alapját növeli.

KÖZÉPSZABOLCSI EGYHÁZMEGYE.

Ifjúsági konferencia a középszabolcsi református egyházmegyében. A középszabolcsi református egyházmegyében ifjúsági konferenciát rendezett az egyházmegye belmissziói bizottsága és a KIE Nemzeti Szövetségének Református Ága. Az egyházmegye 47 gyülekezetét tizenöt helyen gyűjtötték össze. Kovács Bálint KIE titkár, Kovács Péter KIE földműves titkár, Garay Miklós diakónus és Kiss Pál tiszarádi lelkész, egyházmegyei missziói előadó jártak sorba a szép téli napokon a szabolcsi gyülekezeteket és a résztvevő gyülekezetek lelkipásztoraival együtt seregszemlét tartottak a református ifjúság felett. Öröm volt nézni, hogy a hívó szóra, lelki-

pásztoraik és tanítóik vezetése mellett mint sereglett az ifjúság a gyülekező táborokba, hol gyalogszerrel, hol szekereken. Mindenütt zsúfolásig megtelt templomokban zajlott le a téli ifjúsági konferencia. A páratlan érdeklődés azt mutatta, hogy a lelkipásztorok gondosan előkészítették a gyülekezeteket a táborbászallásra. A hétköznapok a gondos előkészítés és a hívek lelkesedése folytán ünnepnappá varázslódtak mindenütt. *Délelőtt rendes istentisztelet* tartottak. Ezen a megjelent gyülekezetek lelkipásztorai hirdették az Igét és emelték az imádság szárnyain a hívek lelkét Istenhez. *Istentisztelet után konferencia* volt a templomban. A megnyitó beszédet Kiss Pál missziói előadó mondta. A gyülekezetek ifjúsága nevében egy-egy kedves ifjú köszöntötte a konferenciát bibliai Igével. Majd Kovács Bálint KIE lelkész tartott lelkes előadást s fejtette ki a KIE négyes programját. Kovács Péter KIE földműves titkár Vencsellőn, Paszabon, Nagyhalászbán, Kemecsen tartott előadást az ifjúság problémáiról ezeken a konferenciákon. Garay Miklós diakónus szintén tartott előadást s tett bizonyosságot a KIE-munka jellemző formáló hatásáról. Rendkívül kedves és felemelő volt a paszabi gyülekezet szeretete, hol a vendégfiúkat meleg teával látták el; az apagi gyülekezet, hol kb. 300 vendégfiúnak és leánynak adtak meleg, izletes gulyáslevest; valamint a nyirbogatyi és újfehértói gyülekezet szíves vendéglátása, hol a vendégfiúkat, leányokat egy-egy kedves család hívta meg ebédre. Délután 2—4 óráig *mintaaösszejövetel* volt, melyen a KIE négyes programját gyakorlatban mutatták be az ifjúsági munkások. Délután ismét zsúfolott *templomokban vallásos-estély* volt, nagyon változatos programmal, melynek keretében a helybeli énekkarok remek és megkapó számokkal vettek részt. A tiszaberceli 100 tagból álló vegyeskar Paszabon, a rohodi 40 tagból álló vegyeskar Bakta-lórántházán gyönyörködtette a konferenciát szép és precíz énekszámokkal. Öröm volt hallgatni általában mindenütt az énekkarok előadását. Mennyi haladás ezen a téren a háború óta. Szinte azt hittük, hogy nem is falusi gyülekezetek énekkarai szerepelnek, hanem a főváros valamelyik énekkara jött le a falvakba vendégszerezni. A paszabi énekkar nemhiába nyerte az országos versenyen is az első díjak egyikét, oly precízitással, finomsággal, tökéletes kifejtéssel adta elő Ady: Az Úr érkezése c. versét, hogy dicséretére vált volna bármelyik főiskolai kántusnak. A vallásos-estélyen kedves szavalatokat mondtak a leányok és fiúk. Az ige hirdetést, előadást az ifjúsági munkások tartották vendég lelkipásztorokkal. — Újfehértón Görömbey Péter nagykallói lelkész tartott előadást „Az ifjúság neveléséről a XVII. és XVIII. században”, nagy tudással és megkapó lelkesedéssel. Felemelő volt az apagi hősök emléktáblája előtt tartott ünnepség is, melyen Kiss Pál missziói előadó tartott lelkes beszédet és helyezte el a kegyeletes zöldfaágat a konferencia nevében.

A középszabolcsi egyházmegye 47 gyülekezetéből a téli táborozáson és seregszemlén összesen 2322 jelvényes fiú és leány vett részt. A KIE céljára összesen 141-16 P perselypénz gyűlt be. A legtöbb perselypénz volt Ófehértón 17-65 P. A fáradhatatlan ifjúságunkat mindenütt nagy szeretettel és magyaros vendéglátással fogadták a szabolcsi parókiák, de több helyen, így különösen Ófehértón és Nyirbátor-

ban az egyház főgondnokai is részt kértek a teherből, mit boldog örömmel vállaltak. A 15 helyen 107-98 P értékű iratot vettek meg.

A középszabolcsi egyházmegye ifjúsága számára bizonyára maradandó hatású lesz a téli nagy táborjárás.

NAGYSZALONTAI EGYHÁZMEGYE.

Zászlószentelési ünnepély és ifjúsági konferencia Komádiban. Február hó 27-én szép ünnepély keretében volt a Komádi Református Keresztyén Ifjúsági Egyesület zászlóavatása. Az ünnepség isteni tisztelettel kezdődött, melyen az Igét Paksy Sándor kötegyáni lelkész, egyházmegyei belmissziói előadó hirdette. Léleképítő beszédében buzdította az ifjúságot a Krisztus zászlaja alá való tömörülésre. Majd az istentisztelet keretében az országos mozgalomhoz csatlakozott 35 komádi KIE tagot avatta fel Kovács Péter országos KIE titkár. Felavató beszédében rámutatott arra a nagy feladatra, amelyre vállalkozott a 35 felavatott új tag nemtörődve senkivel, nemtörődve semmivel, minden gúnyt vállalva Krisztus szentügyéért. A tagavatást követte az ifjúság zászlójának a megáldása, melyet szívből fakadó imádsággal áldott meg Percz István nagyszalontai református egyházmegye esperese. Lélekemelő látvány volt, amint Percz Istvánné nagytiszteletű asszony, mint zászlóánya az úrasztalára terített zászlóra rákötötte a két jeánykőri tag által vitt „Egymás terhét hordozzátok” felirással ellátott zászlószallagot, mely után felhangzott a gyülekezet ajkáról a „Fel barátim drága Jézus zászlaja alatt” c. ének.

A gyülekezeti ének bevégezése után a hatalmas tömeg kiment a templom előtti téren lévő hősök emlékszobra elé és ott elénekelték a Himnuszt. Onnan pedig kimentek az új iskola kettős tantermébe, hol Dr. Kiss Barna szolgabíró tartott zászlóavató beszédet. Beszédében hangsúlyozta az ifjúság nagyrahitottságát. A zászlóavató beszéd elhangzása után következett a zászlószegek beverése. Eppen erre az időre érkezett meg az egyházmegye gondnokának, Dr. Szarka Sándor ny. kúriai bíró úrnak üdvözlő távirata, melyet Percz István esperes olvasott fel nagy örömeződéssel.

A zászlóavató ünnepséget követte a körzeti KIE-konferencia, melyre 106 vidéki ifjú testvérünk jött el. Ezen a konferencián előadást tartottak: Bánszegi Albert: „A cserkészlet és a KIE viszonya” címen; Kovács Péter titkár a „Falusi ember nyomorúsága és az abból való kiút” címen és Bánszegi Albert a „Tiszta élet” címen. A záró áhitatot Paksy Sándor kötegyáni lelkész tartotta. A vendégek részére közeledő volt szeretetvendégség keretében. 260-an ebédeltek a templom melletti iskola két tantermében. Az izletes csigaleves és a párolgó juhhús-paprikás a tagok szüleinek és a Református Nőegylet asszonyainak áldozatkészségét és fáradhatatlan buzgalomát dicsérte. A hatalmas tömeg számára az élelmet 15 asszonytestvérünk főzte fáradhatatlan buzgalommal és 21 leánytestvérünk szolgálta fel nagy hozzáértéssel.

A zászló közadakozásból szereztetett be. Eppen így a szeretetvendégség eledelei is a komádi hívek áldozni kész szeretetéből hozódtak össze.

Az Isten áldotta nap résztvevői este 7 órakor utaztak vissza lakóhelyeikre.

GYÁSZROVAT

Balogh Ferenc nyugalmazott margittai református lelkész életének 69., boldog házasságának 42., nyugalombavonulásának 5. esztendejében február 26-án csendes, szenvedés nélkül, visszaadta nemes lelkét Teremtőjének. Élete a szelidszívű, vigasztalást osztogató, református lelkipásztori élet mintaképe volt. Ezt a vigasztalást hirdette a gércsi gyülekezetben 3, a margittai gyülekezetben 36 éven keresztül és nyugalombavonulásakor is, élete utolsó órájáig. — A megboldogult fia volt néhai Dr. Balogh Ferencnek, a debreceni református Kollégium egykori theol. akad. professzorának. Tanulmányait a debreceni református Kollégiumban, részben a budapesti egyetemen végezte. Belföldi tanulmányai befejeztével 1891—1892. évben az edinburghi theol. főiskola hallgatója volt. Közel negyven évig volt önfeláldozó lelkipásztora előbb rövid ideig a gércsi, majd a margittai református egyháznak, öt évvel ezelőtti nyugalombavonulásáig. A szeretetnek nemcsak hirdetője, de egész életén át, még sűrű családi megpróbáltatásai közepette is példatadó gyakorlója, a szöszéknek utolsó lehelleltéig szolgáló szerelmese, a latin, görög, héber, német, francia, angol, olasz és román nyelveknek ismerője és mindvégig művelője volt. Temetése nagy részvét mellett február 28-án ment végre Géresen. Halálát özvegyén, szül. Kézy Erzsébeten és legszebb korukban elhalt gyermekei közül most már csak egyedül maradt leányán kívül testvérei: Dr. Balogh Béla debreceni kir. törvényszéki tanácselnök, Dr. Balogh Ernő borosjenői kórházigazgató főorvos és Dr. Balogh István debreceni kir. ítélőtáblai bíró gyászolják.

Deák József etei lelkipásztor életének 53., lelkipásztori működésének 27. évében február 22-én elhunyt. Temetése mult hó 24-én volt szülőfalujában, Etén, amelyen Szőke Károly esperes, felsőházi tag vezetésével résztvettek az elhunyt pályatársai, az evangélikus hívek, a r. kath. plébános, a környék értelmisége és a jó pástort sirató etei gyülekezet tagjai. A megboldogult egyetlen leánya, Ildikó gyászolja. Feleségét és másik leányát korábban elvesztette, míg most már a nagy megpróbáltatások után szeretteit követte ő is az örökkévalóságba. Az elhunyt lelkipásztor tanulmányait a debreceni theológián fejezte be, majd egyházkerületünkben, Biharkeresztesen volt hosszabb ideig segédlelkész, később pedig a biharmegyei nagyszántói egyháznak volt nagyon tisztelt, jó pástora s innen hívta meg szülőfaluja, a komárommegyei etei egyház lelkipásztorának, ahol haláláig hűséggel szolgálta szeretett egyházát. Áldott legyen emlékezte!

Vajda Ferenc református esperes, az erdélyi református közélet egyik kiválósága, 73 éves korában Székelyudvarhelyen meghalt. Vajda Ferenc számos tanulmányt írt Bethlen Gábor és a Barcsayak korából, megírta Székelyudvarhely monografiáját s éveken át ő szerkesztette a Vasárnap című erdélyi református lapot. Az elhunyt az Udvarhely-megye magyar párt elnöke volt.

K Ü L Ö N F É L É K

Tarlózások. Mivel győz meg engem az ellenkezőjéről, ha szemébe mondom a Tiszteletes úrnak, hogy nincsen Isten! — kérdezte egy Istenagadó a papjától. Mivel győzöm meg? vetette fel a kérdést gondolkodás nélkül a lelkipásztor. Idézem magának a Szentírásból azt a helyet, ahol éppen magáról van szó. Rólam?! — kérde csodálkozva az ember. No kíváncsi vagyok, hogy mit mond én rólam az frás? Ekkor a lelkipásztor elővette a bibliát s odatartotta az ember elé az LIII. zsoltár 2. versét és az egész XIV. zsoltárt, hogy olvassa el azokat. Az ember olvasta: „Ezt mondja a balgatag ember: Nincsen Isten“ stb. Szégyenkezve hagyta ott az ember a papját s egyik legvallásosabb embere lett.

Más. Egyik egyházban fiatal lelkipásztort választottak a hívek, ahol nagyon dícsérték és szerették azt. Az ifjú ez a közbecsülés és szeretet nagyon elbizakodottá tette. Egyszer a szomszéd faluba ment át meglátogatni öreg lelkész-társát, aki nagy szeretettel fogadta az ifjút. Mikor az ifjú búcsúzott az öreg lelkésztől, ez azt kérdezte tőle: Fiatal barátom, búcsúzóul hadd kérdezzem meg, tudja mi hiányzik még Önnek? Óh még sok minden, több tudomány, jó könyvek, szerencsés házasság stb. mondja az ifjú. Nem kedves Öcsém, nem ezek, feleli az öreg, böles pásztor, hanem a megpróbáltatások, az élet mindennapi keresztje. Ha ezt megkapja az Úrtól és magára veszi, akkor lesz igazi lelkipásztor. Évek múlva igazat adott az ifjú, öreg tapasztalatok-ban annyira böles, öreg szolgatársának.

Országos Református Szeretetszövetség. Ez a boríték-rendszer! Egyik népes hajdúsági egyházban, ahol a diakonusok által eszközölt régi taggyűjtő rendszerrel 150—180 P között váltakozó összeg folyt be, a most lefolytatott boríték-rendszerű gyűjtés eredménye meghaladta a 600 P-t, pedig a januári idő gazdasággal foglalkozó helyen nem mondható alkalmas időnek. A szép eredmény a rendszeren kívül a lelkész irányító, felvilágosító buzgalmanak köszönhető.

A Szeretetszövetség elhatározta a szabadult rabok részére egyelőre tíz ágygal átmeneti otthon létesítését Debrecenben. A kérdés oda ért, hogy a versenytárgyalási hirdetmény február 21-i lejárattal már meg is jelent. A terv szerint a 12,000 P-s építkezés már a tavasszal kezdetét veszi s június 1-én az otthon megnyílik. Ez lesz hazánkban az első ilyenmű intézet.

Szabados László debreceni segédlelkész, aki február 23-án jeles vallásánári oklevelet nyert, Dr. Lázár Andor m. kir. igazságügyminiszter úr a szegedi kir. ker. börtön-höz lelkészé nevezte ki.

II. lelkészképző vizsgálat. A tiszántúli református egyházkerület a múlt hó 14—17. napján tartotta a II. lelkész-képző vizsgálatokat a következő eredménnyel: Jól képe-sítették: Bécsi István, Erdei Mihály, Kapás Rezső. Képesítést nyertek: Bagdy István, Birinyi János, Bottyán János, Csik József, Földváry László, Görömbey Zoltán, Lovas Márton, Melegh Dániel, Nagy Lóránd, Rácz István, Soós Béla, Varga Emil.

Lelkészi ORJÓ temetési segélyek. A tiszántúli egyház-kerületben az elmúlt 1937. év folyamán az alant felsorolt lelkészek és lelkésznék halála alkalmával az ORJÓ a követ-kező temetési segélyeket folyósította: Tóth Sándor Tyukod 250 P, Juhász Gergely Körösnagyharsány 250 P, Gavallér János Kisvarsány 250 P, Mogán Ákos 250 P, Arany Gusztáv Köröstarcsa 250 P, Szabó József Báránd 250 P, Veres Sándor Nyírlövő 250 P, Juhász Ferencné Tiszabecs 300 P, Szabó Istvánné Geszt. 250 P, Vass Istvánné Hajdúszoboszló 50 P, Szolnoki Gerzsonné Hajdúböszörmény 200 P, Thamó Béláné Kállósménjén 300 P, Tóth Sándor Tyukod 550 P (rizikó biztosítás), Juhász Gergely Körösnagyharsány 500 P (rizikó biztosítás). Összesen 3900 P. Megjegyezzük, hogy a díjmentes temetési segélyek kiutalásának feltétele, hogy a lelkész, eredményes és jóindulatú támogatója legyen, az ORJÓ törekvéseinek.

Egy érdekes pályázat. A „Nya dagliga Allehanda“ c. tekintélyes svéd napilap egy körkérdést tett közzé, a követ-kező tárgyról: „A mi vallásunk megérett-e egy új refor-mációra? Az összes északi államokból 186 válasz érkezett. Az első díjat, 3000 koronát, egy Landgreen Gusztáv nevű fiatal egyetemi tanárnak ítéltek. A lap hozzáteszi, hogy a körkérdés még a keresztyénség ellenfeleinél is élénk érdeklődést váltott ki. Lundgreen munkájának következő néhány megállapítása különösen érdekes: „Néhány évtized

óta olyan válságban élünk, amely a szellemi életet is nagyon komolyan érinti. A vallásos elem tűnőfében van és a modern vallásos emberek által tett minden olyan kísérlet, amely ennek az elemnek a visszaidézésére törekszik: elégtelenné bizonyul. A vallást nem lehet másképpen megmenteni, mint — a szónak betűszerinti értelmében vett *reformáció* által...“

HIVATALOS ÉRTESEITÉS

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

1255—1938. szám.

Körlevél

a Debreceni Protestáns Lap előfizetési díjáról.

Tudomásulvétel és megfelelő eljárás végett értesitem a nagytiszteletű Esperes és Lelkipásztor urakat, hogy — amint ezt már lapunk múlt heti számán is feltűntet-tük —, lapunk előfizetési díját évi 6 — pengőre emeltük fel s kérem, hogy az előfizetési díjakat folyó évi január 1-től kezdődőleg a korábbi 4 P 80 fillér helyett ebben a mér-sékelttel felfelé emelt összegben szíveskedjenek rendezni.

Ez a mérsékelt emelés elkerülhetetlen volt azért, mert a 4 P 80 fillér előfizetési díj havi 8 oldalas lap alapul-vétele mellett volt számításba véve, vagyis évi 96 oldalért lett volna ez az összeg fizetendő s ezzel szemben 4 év óta — amióta a püspöki hivatal a szerkesztést átvette —, kétszeresenél is nagyobb oldalszámban, éveket átlag 238 oldalas terjedelemben jelent meg a lap, így a 25%-os ár-emelés teljesen indokolt.

Felhívom egyúttal egyházainkat és igen tisztelt elő-fizetőinket arra is, hogy a fentjelzett előfizetési díjakat a lap kiadóhivatalának, illetve a püspöki hivatal 43,916. számú postatakarékpénztári csekklapján mielőbb kiegyenl-íteni szíveskedjenek.

Debrecen, 1938 március 14.

Makláró Károly,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

779—1938. szám.

Körlevél

a kebelbeli egyházi és iskolai hatóságokhoz.

A társadalom minden rétegére kiterjedő és annak élet-és vagyonbiztonságát szolgáló politikamentes társadalmi egyesületet képező Légoltalmi Liga, mely a Kormányzó úr Öfömméltósága legfőbb védnöksége alatt áll és melynek országos elnöksége a múlt év december 5-én Budapesten József kir. herceg Öfönsége elnöksége alatt alakult meg, minden vegyesdandár területével azonos Légoltalmi Liga-kerületeket alkot, melyeken belül helyi csoportok alakulnak.

A debreceni Liga-kerület szervezése február hó 1-ével vette kezdetét.

A szervezés munkájával vitéz Both Gyula m. kir. ny. ezredes (Debrecen, Simonffy-u. 1/c. sz., II. em. Telefon: 26-63) bízott meg.

A szervezkedésnek feladata a polgári lakosság felvilágosítása, kiképzése és kioktatása arra, hogy a légi-támadások esetén a lakóházakon belül mindenki saját magát, hozzátartozóit és vagyonát miképpen tudja megvédeni. Ehhez az elsőrendű és nemzeti érdekeket szolgáló munkához mindenképp a társadalom legszélesebb rétegei-nek megértése szükséges. Eppen ezért kérem a lelkész, tanár és tanító urakat, hogy kísérjék figyelemmel a lég-oltalmi csoportok működését, kapcsolódjanak bele a veze-tésbe s minden eszközzel támogassák a Liga munkáját.

Ez a támogatás a Légoltalmi Ligába való tagbelépés-sel és személyes odaadó munkával fogatosítható.

Tájékoztatlom közlöm, hogy a Ligának a légvédelmi törvény alapján minden 14. évét betöltött magyar állam-polgár, nemre való tekintet nélkül tagja lehet. Tagdíjak: alapító tagdíj egyszersmindenkorra 500 P-től feljebb, pár-toló tagdíj évenként 20 P-től feljebb, rendes tagdíj évente 2 P-től feljebb való befizetéssel. Ezen tagsági díjak havi részletekben is fizethetők.

Debrecen, 1938 február 25.

Atyafiságos szeretettel:
Makláró Károly,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

800—1938. szám.

KÖRLEVÉL.

Nagytszeteletű Esperes Úr!

A Gazdák Biztosító Szövetkezetének Igazgatósága tudomásomra hozta, hogy egyházkerületünk hozzájárulásával 1933. évi május havában a tiszántúli református egyházkerületben megindított temetkezési segély biztosítási akció 1937. december 31-ig 19,651 tagot eredményezett. Ez a taglétszám megállapítást nyert az Országos Református Jóléti és Gazdasági Társulat tiszántúli egyházkerületi Irodájának helyiségében a megbízásomból ott megjelent Futó András püspöki titkár közreműködésével és ellenőrzésével.

A jelentés szerint az 1933. május 24-én kelt 4624/II. sz. kölcsönös megállapodás szerint 1938. év folyamán elhalálozó esperes, lelkész, lelkészjellegű egyháziak igazolt hozzátartozóinak 250 pengő, míg az elhalálozó feleségek után az igazolt hozzátartozóknak 75 pengő temetkezési költség fog folyósítani.

A temetkezési segélyhez való igényjogosultság előfeltétele, hogy az elhunyt életében az Országos Református Jóléti és Gazdasági Társulat temetkezési segély-akcióját a tőle telhető módon eredményesen előmozdította; parókusnál, hogy a megbízott tisztet állandóan ellátta és megfelelő lényen mindazon kötelezettségeknek, amelyek a megbízottakra elő vannak írva.

Nem kell különösen hangsúlyoznom, hogy az Országos Református Jóléti és Gazdasági Társulat működése szociális szempontból igen sok vonatkozásban milyen áldást jelent református népünknek. A sok között egyik legnagyobb jótétemény az általa létesített temetkezési segély biztosítás.

Amidőn erre a körülményre felhívom Esperes úr figyelmét, egyben kérem, hogy a lelkész urak tevéleges jóindulatát erre a munkára méltóztassék ráirányítani. Minden lelkész és lelkészjellegű egyén nemcsak a saját érdekét szolgálja akkor, amikor a temetkezési segélybiztosítás terén segítő kezét nyújt, hanem a reábizottak iránti pásztori kötelességét is teljesíti.

Debrecen, 1938. március 9.

Atyafiságos szeretettel:

Maklár Károly,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

810—1938. szám.

Körlevél
a kebelbeli egyházi és iskolai hatóságokhoz.

A „Tiszántúli Református Egyházkerület történetének tervbe vett kiadásával és terjesztésével kapcsolatban több helyről kérdés és kifogások, panaszok érkeztek hozzám. Tudomására kívánom hozni minden érdeklődőnek, hogy a szóban lévő mű kiadása tisztán magánvállalkozás, amelyhez egyénileg semmi közöm nincs; tisztán anyaggyűjtésre adtam engedélyt, de a munka forgalombahozatalába, amint a multban nem folytam be, úgy a jövőben sem kívánok semmiféle vonatkozásban beavatkozni.

Debrecen, 1938. március 3.

Atyafiságos szeretettel:

Maklár Károly,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.

1025—1938. szám.

KÖRLEVÉL
az egyházi gyűjtések terén tapasztalt nem kívánatos jelenségek megakadályozása tárgyában.

Az utóbbi időben tapasztaljuk, hogy egyházaink külső építése tekintetében az eddiginél fokozottabb buzgóság mutatkozik. Templomok épülnek, harangok készülnek s a jó példát minden jobb vezetés alatt álló egyház követni igyekszik. Ennek egyik jele és következménye az, hogy gyűjtő emberek járják szelvény-hosszában az országot, a minisztérium az eddiginél nagyobb mértékben engedélyezte a gyűjtést templomok, iskolák számára.

Sajnálatos dolog, hogy a nyújtott adományok jelentős jórésze nem oda jut ahová szánták: vagy egy másik egyháznak, vagy a gyűjtő embernek a zsebébe. A gyűjtő emberek a jó eredmény érdekében azzal a trükkel dolgoznak, hogy bár katolikus egyház megbízottai — könyvük is erről szól —

református vidéken reformátusoknak adják ki magukat s református templomot neveznek meg, amelyre gyűjtöttek. Népünk eléggé kényelmes ahhoz, hogy ezt ellenőrizze s így rendkívül sok esetben juttat adományt katolikus célokra abban a hitben, hogy református testvéreim segítettek. Egész vidékeket jártak be római katolikus gyűjtők azzal, hogy a mi református templomunkra gyűjtöttek. A másik baj ott van, hogy híveink közül nagyon sokan azt sem teszik meg, hogy a nyújtott adományt beírják. Adnak s utána mondják: „írja be, én nem érek rá, én nem tudok írni stb.”. Természetesen az adomány iratlan marad. Így jut a gyűjtő illegitim jövedelemhez s ez a magyarázata annak, hogy a mi templomunk gyűjtésére még dunántúlról is jelentkeztek gyűjtők, — gyűjtők, akik ezen a téren már nagy gyakorlatra s valószínűen jelentős jövedelemre is szert tettek. Pedig a gyűjtés és adakozás mögött egy magasztos krisztusi elv áll: az egymás terhére hordozó szeretet. Ez a sok visszaélés azonban sok olyan jövedelemtől fosztja meg szegény és gyűjtésre szorult egyházainkat, ami megilletné és amit neki szántak. Tekintetbe véve, hogy sokkal több római katolikus célra gyűjtöttek, mint reformátusra s arra is tekintettel, hogy pl. ez a mi vidékünk nagyobb részben reformátusnak mondható — a mi református közületeinket illető és annak szánt adomány jut más kezekbe —, vagy más egyház, vagy a gyűjtő kezébe. Ennek oka népünk tájékozatlansága. Fentiekre tekintettel fontos egyházi érdeknek tartom minden gyülekezet minden tagját tájékoztatni erről és figyelmeztetni, hogy ne legyen könnyelmű adományának nyújtásával. Felkérem a nagytszeteletű esperes urakat, hogy méltóztassanak körlevelet kiadni minden egyes gyülekezethez s ebben a körlevélben kegyeskedjenek rövid tájékoztatás után figyelmeztetni református híveinket arra, hogy amikor gyűjtők kopogtatnak be hozzá, a saját érdekében s egyház iránt való kötelességből mindenkor nézze meg a gyűjtő-könyvbe bevezetett engedélyt, hogy milyen egyháznak, milyen céljára gyűjtöttek és az adott adományt mindenkor vezesse be a könyvbe sajátkezőleg, mert különben ablakon kidobott pénz, amit ad s csak a hite marad, hogy esetleg egyházat segítette vele, a valóságban más célra jutott adománya.

Debrecen, 1938. évi március 12.

Maklár Károly,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

1111—1938. szám.

KÖRLEVÉL

a kebelbeli nagytszeteletű esperes és lelkész urakhoz, a közép- és középfokú tanintézetek tekintetes igazgatóságaihoz.

A hivatalos ügyek intézésével kapcsolatban előforduló némely (leggyakrabbi) hiányosságok vagy meg nem felelő eljárások kiküszöbölése érdekében ismételtlen kérem, hogy az alábbi rendelkezéseimet a jövőben szem előtt tartani s ezekhez alkalmazkodni sziveskedjenek.

1. Válaszadásnál a kapott rendelet, felhívás vagy megkeresés számára okvetlenül hivatkozni kell.

2. A felettes hatóságok iránti tiszteletet megkívánja, hogy az adott válaszok, illetve jelentések ne szelvet papírokon vagy sokszor az ügydarabon helyet nem foglalható hátrítókál intéztessenek el, hanem iktatásra alkalmas félfés ügyiratokkal.

3. Különböző ügyek külön-külön kísérő irattal továbbítandók: két vagy több szám alatt iktatott más-más ügyek egy felterjesztésbe nem foglalhatók.

4. Minisztériumhoz, Konventhez vagy más hatóságokhoz szóló kérelmekhez, kimutatásokhoz stb. a felettes egyházi hatósághoz szóló kísérő irat mindig csatolandó.

5. A szolgálati út betartandó. Beadványok közvetlenül a Konventhez vagy Minisztériumhoz be nem nyújthatók, mert azok innen elintézetlenül visszaadatnak s az ilyen szabálytalan eljárás kétszeres munkát és felesleges idővesztést okoz. A lelkészi hivatalok beadványait az esperesi hivataluk útján terjesszék fel a püspöki hivatalhoz s ezek — ha a szükség azt kívánja — innen terjesztetnek fel tovább, illetékes helyükre.

6. Kérvényeknél a felzetten kerülendők az ilyen kitételek Kérelme N N-nek „a benti ügyben”. Ehelyett „benti ügyben” röviden megjelölendő, hogy mi a kérelem tárgya. A felzet éppen erre való!

7. A hivatalos ügyek intézése nem bizalmas, magánlevelezésekkel, hanem a szokásos és köteles hivatali hangon eszközözendők. A felettes hatóság felhívására jelentést adunk s kerülendők az olyan kitételek, mint pl. lelkészi hivatal az esperesének „megkeresésére” vagy „átiratára” „értesíti” vagy „tudatja” a választ.

8. A hivatalos ügyek nem névre, hanem a hivatalnak szóló levelezéssel intézendők.

9. Az ügyek intézésénél rövidegre és könnyű áttekinthetőségre kell törekedni. A szükségtelen, hosszadalmas, terjengős leírások mellőzendők.

10. A határidők pontosan betartandók és az ügyek intézését késleltető s felesleges megterhelést jelentő sürgetésekre senki okot ne szolgáltatasson.

11. Vizsgálati engedély elnyerése iránti kérelmekhez az igazgatói felterjesztés mellett a tanárkari jegyzőkönyv kivonata is csatolandó s a pecsétdíj előzetes lerovása is igazolandó. Ha több kérelmező van, azokról kimutatás is csatolandó két példányban, a vonatkozó adatok feltüntetésével.

12. A *Debreceni Protestáns Lap* mint hivatalos lapban közölt rendelkezések figyelemmel kísérendők s a lap évenként bekötötté gondosan megőrzendő. Az előfizetési díjak minden sürgetés vagy felszólítás nélkül évenként pontosan kiegyenlítendőek. Minden pályázati hirdetés a Debreceni Protestáns Laphoz is idejében beküldendő!

Ezek azok a leggyakrabban előforduló hiányosságok, amelyekre rend kedvéért ismételnem rá kellett mutatnom s amelyeknek megszüntetését illetve a fentírottakhoz leendő alkalmazkodást pontosan kérem.

Atyafiságos szeretettel:

Debrecen, 1938 március 15.

Makláró Károly,
püspök.

Pályázati hirdetmények

Abádszalók-abádi református egyház presbitériuma pályázatot hirdet a tanév végéig *helyettes tanítónői* állásra. Kötelességek, javadalom törvény szerint. Pályázati határidő március 21. Pályázati okmányok válaszbelveges borítékkal Lelkészi Hivatalhoz küldendőek.

Az **ártándi református egyház** március hó közepétől 50 pengő díjazással helyettes tanítót keres. Tanítók, vagy tanítónők írásban forduljanak a Lelkészi hivatalhoz: Ártánd, Bihar megye.

Gulács református egyháza az újonnan szervezett IV. sz. *férfitanítói állásra* pályázatot hirdet. Javadalom: lakbér, 20% helyi hozzájárulás, államsegély. Kötelessége a kijelölt osztályok vezetése, szükség esetén organistakántori teendők végzése, ifjúsági egyesület és énekkar vezetése, belmissziói és adminisztrációs munkákban részvétel. Kellőleg felszerelt kérvények kántori oklevél és katonai szolgálat igazolásával, valamint felbélyegzett borítékkal és levelezőlappal ellátva Református Lelkészi Hivatal, Gulács küldendőek. Pályázati határidő 1938 március 21. Személyes megjelenés saját költségén ajánlatos. Korteskedés kizáró ok. Állás jóváhagyás után azonnal elfoglalandó.

Nádudvari ref. egyház újonnan szervezett *organista kántortanítói* állásra pályázatot hirdet. Fizetés: egyháztól 40 százalékos, többi államsegély. Kötelesség díjlevél szerint. Díjlevél megerősítés alatt. Határidő megjelenéstől három hét. Pályázat ref. egyházhhoz válaszbelveggel küldendő. Korteskedés kizárva.

Nyírkéresi református egyház pályázatot hirdet az újonnan szervezett második tanítói állásra. Javadalom törvényes, pályázhatnak tanítónők. Cím: Református Lelkészi Hivatal, Nyírkéres, u. p. Baktalórántháza.

A **Révarányosi református egyház** az 73,905—1938. sz. VKM engedélye alapján pályázatot hirdet *rendes kántortanítói állására*. Fenti rendelet szerint csak állásban lévő rendes, vagy segédtanító választható most. Pályázati határidő március 1—25. Fenntartja egyház a jogot magának, hogy pályázati határidőt s választást elhalassza. Javadalom: lakás természetben, 983 □-öl föld használata, 10%-os helyi javadalom egyház pénztárából, a többi államsegély. Kötelesség: I—VI. vegyesosztály és ismétlőiskola vezetése, kántori teendők végzése, presbiteri jegyzőség, lelkész helyettesítése, belmissziói munkában segédkezés. Cím: Református Lelkészi Hivatal, Révarányos. Up.: Kopácsapáti.

TARTALOM:

Dr. Juhász Nagy Sándor: Március 15. keresztyén megvilágításban.

Kelemen Gyula: Üresedésben van a lelkészi állás.

Pánczél Jenő: Más lelkészképzést.

Soós Béla: Néhány szó Pánczél Jenő cikkéhez.

Baráth Imre: Az én román jogász barátom.

Forgolányi Rózsa Sándor: A temető.

Orosz Kálmán: A presbiteri rendszerről.

Dr. Horkay László: Énekeskönyvünk dícséretének eredete.

Dr. Ince Gábor: Miért nevezzük az Istent mennyi Atyánknak?

Templomaink: Kelemen Gyula: A vásárosnaményi templom. — Orosz Kálmán: A Úszacsécei templom és torony története. — Dr. Dancsházy Sándor: A modern református templom.

Kollégium jubileuma: Dr. Nagy Sándor: Debrecen négyszázéves Kollégiuma. — Jakucs István: Karai Sándorné alapítványa. — Balogh Ferenc alapítványa. — „Soltra-alap refundálása”. — Kiss Tamás: Nagy Imre: A diák költő. — Németh Vince: Három javaslat a debreceni Kollégium 400 éves jubileumának előkészítése tárgyában. — Somorjai László: Emlékbelveget a 400 éves jubileumra.

Irodalom.

Könyvismertetés.

Hírek az egyházmegyékből.

Gyászrovat.

Különfélek.

Hivatalos értesítés. Pályázati hirdetmények. Hirdetések.

100-féle cikket vásárolhat,
de csak egy helyen fizeti havi részletekben,
ha szükségletét

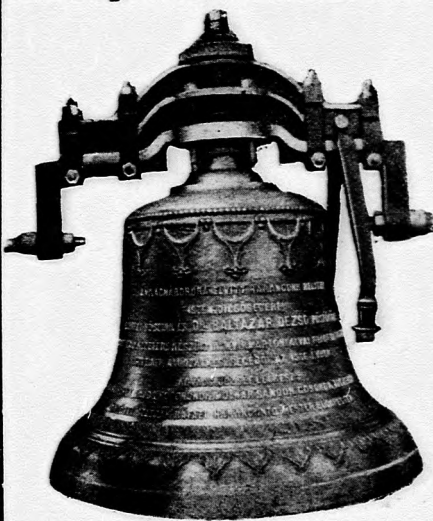
az „UNIO” Központi Hiteliroda

cégei útján szerzi be.

Hitelrendszerünk kényelmes, olcsó és megbízható. — Vásárlásra jogosító igazolványa, ha még nincs, igényelje irodánkban:

Piac u. 44. Marx-féle ház, földszint.

Harang készíttetése bizalom dolga!

A nyírmártonfalvai ref. egyház 210 kg súlyú harangja

Aranyéremmel kitüntetve!

Minden harangot, hangskálája szerint, legfinomabb vörösréz-ből és angol öntőből öntöm, melyért felelősséget válllok. Emellett szólnak megrendelőim elismerő levelei. Helyszíni kiszállást és költségvetést díjtalanul végzem. Szíves meghívásukat kérve.

Szlezák Rátael

harangöntőmester
BUDAPEST,
Frangepán-u. 80.
Telefon: 49-01-51.

Készít: új harangokat, harangvas-koronákat és vas-állványokat. Repedt harangokat átönti a legújanyosabb árbán.

Református lelkészek részére
palástot és süveget

legszebb kivitelben, legolesóbban, kedvező fizetési feltételekkel készítik megrendelésre.

Szénási Sandor férfiszabó, Hódmezővásárhely,
Klauzál-utca 151. szám.

**Földek, házak,
telkek eladása,
vétele, bérlete**

ügyében forduljon bizalommal

DIENES JÓZSEF

O. F. B. ingatlanforgalmi irodájához
Debrecen, Bethlen-utca 21.

110 megbízható cégnél

nyújt vásárlási lehetőséget! Egy helyen jelent fizetési kötelezettséget! A havonta megújuló állandó továbbvásárolhatóság jogával!

a „Takarékosság” Kereskedelmi R.-T.

bevásárlási rendszere, mely a mai gazdasági helyzet legmegfelelőbb beszerzési módját biztosítja a vásárlóközönség számára

A „TAKARÉKOSSÁG” vásárlási igazolványai és utalványai a „Takarékosság” igazgatóságánál igényelhetők

Debrecen, Deák Ferenc-u. 6. sz.

SESZTINA LAJOS

Alapította 1819-ben Sesztina János. vasnagykereskedése
Telefon 20-06. és 15-48. Debrecen.

Kitűnő fűtőképességű magyar „Perpetuum“-kályhák.

Magyar gyártmányú zománc-edények,
zsír-bödönök, dísznőölő-kések, húsvágó-gépek.

Jándi református egyházközségnek szállított 598 kilogrammos „Gróf Bethlen István-harang”

ÜGYELJEN A KERESZTNÉVRE!

MAGYARORSZÁG ARANYKOSZORÚS
HARANGÖNTŐ MESTERE

Szlezák László

harang- és ércöntőde,
harangfelszerelési és haranglábgyára

Budapest, VI., Petneházy-u. 78.

(VI., Frangepán-u. mellett)

SAJÁT HÁZI
Telefon: 291-3-53

KITÜNTETVE: Párisi világiállításon díszoklevéllel, 8 nagy arany- és 1 ezüstéremmel, több állami díszoklevéllel

Mielőtt harangot rendelnének, forduljanak teljes bizalommal a régi és megbízható céghez!!!

SZÁMTALAN ELISMERŐ LEVÉL!

Előnyös fizetési feltételek!
Költségmentes és kiszállítás díjtalan!